

Meri-Lapin teollisuusmatkailun konsepteja kehittämässä

Meri-Lapin teollisuusmatkailun konsepteja kehittämässä

Jenni Kemi • Mirva Tapaninen • Satu Valli (toim.)

Meri-Lapin teollisuusmatkailun konsepteja kehittämässä

Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 10/2022

© Lapin ammattikorkeakoulu ja tekijät

ISBN 978-952-316-442-0 (pdf)
ISSN 2489-2637 (verkkojulkaisu)

Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja
Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset
10/2022

Rahoittajat: Lapin liitto, Euroopan aluekehitys-
rahasto, Vipuvoimaa EU:lta

Kirjoittajat: Eveliina Heikkilä,
Katri Hendriksson, Heidi Kaihua, Jenni Kemi,
Aulikki Laitinen-Tolonen, Petra Paloniemi,
Taisto Saari, Mirva Tapaninen, Satu Valli,
Marja Ylioinas

Kansikuva: Eveliina Heikkilä
Taitto: Arto Huhta, Videcam Oy

Lapin ammattikorkeakoulu
Jokiväylä 11 C
96300 Rovaniemi

Puh. 020 798 6000
www.lapinamk.fi/julkaisut

Lapin ammattikorkeakoulu ja Lapin yliopisto
muodostavat yhdessä Lapin korkeakoulukonsernin.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons
Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla.

Sisällys

ESIPUHE	7
Eveliina Heikkilä, Mirva Tapaninen ja Marja Ylioinas	
KONSEPTEJA MERI-LAPIN TEOLLISUUSMATKAILUUN	9
Katri Hendriksson	
KIERTOTALOUS TEOLLISUUSMATKAILUN EDISTÄJÄNÄ	17
Satu Valli	
LAITAKARIN HYÖDYNTÄMINEN TEOLLISUUSMATKAILUN TUOTTEENA	23
Taisto Saari	
TEOLLISUUSKAUPUNGIN VIIRI	26
Heidi Kaihua ja Petra Paloniemi	
TEOLLISUUSMATKAILUN MAHDOLLISUUDET JA UUDET TUULET	29
Eveliina Heikkilä ja Jenni Kemi	
PALVELUMUOTOILUN MENETELMÄT TEOLLISUUS- MATKAILUN VAHVISTAMISESSA	35
Eveliina Heikkilä ja Jenni Kemi	
TARINAT OSANA TEOLLISUUSMATKAILU-TUOTTEIDEN ELÄMYKSELLISYYTTÄ	41
Aulikki Laitinen-Tolonen ja Satu Valli	
TEOLLISUUSMATKAILUN ANSAINTAMALLI TALOUDELLISEN VAIKUTTAVUUDEN NÄKÖKULMASTA	45

Eveliina Heikkilä, Katri Hendriksson, Petra Paloniemi ja Satu Valli

MERI-LAPIN TEOLLISUUSMATKAILUN PALVELU- JA TUOTEKONSEPTIEN TESTAAMINEN JA TULOKSET	.53
Karihaaran kulttuuriperinnön tarinallistettu opasretki	53
Kiertotalous Meri-Lapin elämäntapana	58
Virtuaalimatkailua maatilalle - esimerkkinä Farm Escape	61

Mirva Tapaninen

LOPUKSI	.65
LIITTEET	.67
KIRJOITTAJAT.	.79

Esipuhe

Matkailu on globaalia toimintaa ja sen myötä suhdanneherkkä toimiala. Globaalissa kilpailussa menestyminen edellyttää matkailualueilta asiakasymmärrystä sekä erottuvia ja alueen omiin erityispiirteisiin ja kulttuuriperintöön pohjautuvia yhteistyössä kehitettyjä palveluita. Tällä tavoin voidaan parantaa asiakkaiden kokemusta, joka muodostuu matkailualueen toimintaympäristöstä ja palvelukokonaisuudesta.

Teollisuusmatkailun konseptointi -hankkeen taustalla oli Meri-Lapin matkailun palvelutarjonnan monipuolistaminen ympärivuotisemmaksi sekä reagoida muuttuvaan kuluttajakäyttäytymiseen. Tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä tulisi ottaa kunnianhimoisemmin huomioon uusien asiakassegmenttien löytäminen sekä tuote-, palvelu- ja elämysinnovaatioiden synnyttäminen. Meri-Lapissa matkailu on ollut pääasiassa kansainvälistä talvimatkailua, jossa on suunnattu katsomaan alueen isoja vetonauloja päivävisiitillä. Meri-Lapissa on paljon työmatkailua verrattuna muihin Lapin keskuksiin. Kesäisin Meri-Lappiin tuo matkailijoita muutama iso tapahtuma. Kokous- ja kongressimatkailun kehittäminen voisi tuoda kesämatkailuun uusia, kiinnostavia sisältöjä teollisuusmatkailun konseptien avulla.

Teollisuusmatkailun avulla voidaan koko alue nähdä uudesta ja erilaisesta suunnasta, joka tarjoaa loputtomasti mahdollisuuksia alueen omista vahvuuksista ammentaen. Teollisuusmatkailu voi myös kasvattaa Meri-Lapin alueen kokonaistaloutta ja tuoda ennen kaikkea uutta sisältöä ympärivuotiseen matkailubrändiin sekä lisätä yritysten moninaista verkostoitumista yli toimialojen. Teollisuusmatkailu vaikuttaa matkailun lisäksi alueen kulttuuritarjontaan ja toimintaympäristöön.

Teollisuusmatkailun konseptointi (EAKR/Lapin liitto/Vipuvoimaa EU:lta) on kehittämishanke, jossa on edistetty matkailun ja teollisuuden sekä niitä tukevien toimijoiden verkostoyhteistyötä. Meri-Lapin alueella on vakuuttava teollinen historia ja se on matkailunkin näkökulmasta arvokas osa Lappia. Teollisuusmatkailua on kehitetty yhdessä alueen toimijoiden, Lapin ammattikorkeakoulun ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan kanssa.

Yksi päätavoitteista hankkeessa on ollut tuottaa Meri-Lapin alueelle erityyppisiä teollisuusmatkailun konsepteja huomioiden eri vuodenaikat, kulttuuriperintö, historia ja tarinat. Konsepteja on kehitetty tiiviissä yhteistyössä alueen matkailuyritysten, teollisuuden ja sidosryhmien kanssa. Hankkeen kehittämistyön tuloksena on syntynyt yrityksille työkaluja liiketoiminnan kehittämiseen. Hankkeen teemoina ovat olleet

kulttuuriperintö, kiertotalous, vastuullinen teollisuus sekä elintarviketeollisuus sisältäen maatilamatkailun.

Tässä julkaisussa esitellään Teollisuusmatkailun konseptointi -hankkeen tuloksia ja hankkeen aikana esille tulleita hyviä kehittämisen käytänteitä artikkelikokoelman muodossa. Julkaisua ovat olleet kirjoittamassa Katri Hendriksson, Eveliina Heikkilä, Heidi Kaihua, Jenni Kemi, Aulikki Laitinen-Tolonen, Petra Paloniemi, Taisto Saari, Mirva Tapaninen ja Marja Ylioinas. Toivomme artikkelien antavan lukijalle sekä matkailu- ja teollisuusalan toimijoille virikkeitä toimintansa kehittämiseen.

Julkaisun alussa Heikkilä, Tapaninen ja Ylioinas kertovat hankkeesta ja siinä tehdyistä konsepteista. Hendriksson esittelee artikkelissaan kiertotalouden mahdollisuuksia ja näkökulmia osana teollisuusmatkailua. Kaihuan ja Paloniemen artikkelissa tuodaan esille Meri-Lapin teollisuusmatkailun identiteetti. Heikkilä ja Kemi esittelevät ensimmäisessä artikkelissaan palvelumuotoilun menetelmiä konseptien kehittämisessä ja heidän toisessa artikkelissa perehdytään tarinallistamisen saloihin.

Laitinen-Tolonen ja Valli kertovat teollisuusmatkailun ansaintamallista taloudellisen vaikuttavuuden näkökulmasta. Heikkilä, Hendriksson, Paloniemi ja Valli esittelevät artikkelissaan hankkeessa kehitettyjä alueen teollisuusmatkailun tuote- ja palvelukonsepteja. Saari kertoo artikkelissaan teollisuuskaupungin viireistä. Valli tuo artikkelissaan esille Meri-Lapin teollisuusmatkailua paikallisen yrittäjän näkökulmasta. Julkaisun päättävässä artikkelissa Tapaninen kertoo Meri-Lapin teollisuusmatkailun potentiaalista.

Kuten tässä julkaisussa olevista artikkeleista voi lukea niin teollisuusmatkailu on moniulotteinen asia ja sitä voi tarkastella monesta eri näkökulmasta. Ydin on yhdessä tekeminen vastuullisesti.

Lämpimät kiitokset kaikille hankkeessa mukana olleille!

Mirva Tapaninen

Konsepteja Meri-Lapin teollisuusmatkailuun

”Teollisuusmatkailu on matkailua kohteissa, jotka edustavat teollisuuteen liittyvää asiantuntemusta menneisyydestä, nykyisyydestä tai tulevaisuudesta. Teollisuusmatkailu -käsite jaetaan yleisesti kolmeen osaan, jotka ovat kulttuuriperintöön liittyvä matkailu, yritysvierailut kohteissa sekä tieteellinen matkailu.”
(Ruokamo 2020.)

Teollisuusmatkailu käsitteenä on hyvin moninainen, se voi tarkoittaa muun muassa vierailuja tehtaisiin, museoihin ja muihin kulttuuri- ja teollisuuden perintökohteisiin, tutustumista paikalliseen luonnonkosmetiikka-alan yritykseen, maatilamatkailukohteeseen tai alueen historiaan ja tarinoihin, panimovierailuja, alueen perinneruokien maistelua. Esimerkkeinä voisi nostaa Laitakarin alueen Kemissä, Hotelli Mustaparran tai Lapin Panimon Torniossa, kirkkoherra Nicolaus Rungiuksen muumion Pyhän Mikaelin kirkossa Keminmaassa sekä Myllyniemen uittoalueen Kemijokisuulla.

Teollisuusmatkailun konseptointi -hankkeessa teollisuusmatkailua lähdettiin määrittelemään yhdessä alueen toimijoiden kanssa 5.2.2020 Satama Krouwissa Kemissä pidetyssä kick off -tilaisuudessa. Tilaisuutta fasilitoivat Tmi Oili Ruokamo ja Nuotio Digital Oy. Osallistujia oli kaikkien nelisenkymmentä ja edustajia oli matkailualan yrityksistä, teollisuudesta, oppilaitoksista, museoista, alueen oppaista, kunnista ja elinkeinotoimista sekä matkailun alueorganisaatiosta. Kick offissa määriteltiin kolme teemaa, joiden pohjalta Meri-Lapin teollisuusmatkailua lähdettiin kehittämään. Teemat olivat kulttuuriperintö, kiertotalous ja vastuullinen teollisuus sekä elintarviketeollisuus sisältäen maatilamatkailun (kuva 1).

KIERTOTALOUS JA VASTUULLINEN TEOLLISUUS

- Biotalous
- Vihreä teollisuus
- Technical visits
- VR

KULTTUURIPERINTÖ

- Perinnematkailu
- Tukkilaismatkailu
- Puun tarina
- Työläiskulttuuri
- Merenkulku

ELINTARVIKETEOLLISUUS JA MAATILAMATKAILU

- Maatilavierailut
- Eläinten kohtaaminen
- Luonnontuotteet

Kuva 1. Meri-Lapin teollisuusmatkailun kehittämisteemat (mukailen Ruokamo, Miettunen, Manninen 2020)

Teollisuusmatkailua Meri-Lappiin

Teollisuusmatkailun konseptointi -hankkeen palveluiden sekä tuotteiden kehitystyötä tehtiin yhteistyössä verkostossa monialaisen hanketiimin sekä Meri-Lapin matkailutoimijoiden kanssa. Hankkeessa kehitettiin uusia teollisuusmatkailun konsepteja hyödyntäen prosessissa myös palvelumuotoilun työkaluja.

Hankkeen teemat ovat toimineet teollisuusmatkailun konseptien kehitystyön pohjana ja jokaiseen teemaan liittyen on verkoston yhteistyön tuloksena syntynyt palvelu- tai tuotekonsepti. Konsepteja on ideoitu syksyllä 2021 sekä testattu kevään 2022 aikana.

Kehitystyön avulla on syntynyt neljä erilaista Meri-Lapin monipuolista teollisuutta ja uniikkia kulttuuriperintöä korostavaa teollisuusmatkailukonseptia pohjautuen kehittämistyön alussa määritettyihin teemoihin.

Maatilamatkailuun sekä elintarviketeollisuuteen perustuvassa konseptissa asiakas pääsee osallistumaan tilan aktiviteetteihin sekä tutustumaan paikalliseen elämäntapaan. Palvelun tarkoituksena on myös tuoda mahdollisimman monen lähituottajan palvelut ja tuotteet näkyville tilavierailun kautta esimerkiksi virtuaalipalvelun avulla. Palvelua testattiin virtuaalimatkailun tuotteistamisen kautta yhteistyössä Torniossa toimivan maatilapakopelejä järjestävän Farm Escape -maatilan kanssa. Tuloksena luotiin virtuaalinen esittely maatilan toiminnasta.

Karihaaran teollisuushistoria pääsee esille puolestaan kulttuuriperintöön liittyvässä konseptissa elämyspuiston muodossa. Idean kautta olisi tarkoitus elämyksellistää Karihaaran vanha teollisuusyhdyskunnan alue monipuolisia palveluita tarjoavaksi kokonaisuudeksi. Palvelukokonaisuudesta testattiin hankkeessa elämyspalveluosiota ja mukana oli Meri-Lapin matkailuopas-toiminta Karihaaran opaskävelyn muodossa (Kuva 2.).

Meri-Lapin kiertotalousosaaminen on pääosassa kiertotalouteen sekä vastuulliseen teollisuuteen liittyvässä konseptissa. Kiertotalous on merkittävä tekijä sekä Meri-Lapin alueen teollisuudessa että elämäntapana. Tätä voimavaraa tuodaan esille aistillisen kiertotalouden showroom-konseptin avulla, jossa asiakas voi saada itselleen Meri-Lapin kiertotalouden sivuvirtamateriaaleista tehdyn matkamuiston. Hankkeessa järjestettiin teemaan liittyen Kiertotaloutta teollisuusmatkailuun -webinaari, jossa oli mukana kiertotalouteen, vastuulliseen teollisuuteen, liiketoimintaan

Kuva 2. Kemin Karihaaran tehdasyhdyskunnan alueesta kuvitettu postikortti (© Eveliina Heikkilä)

ja pienyritystoimintaan liittyen puheenvuoroja alan asiantuntijoilta. Webinaarin alustuksen jälkeen matkamuistoideaa testattiin työpajamallilla kiertotaloutta hyödyntävän My Favorite Piece -koruyrityksen inspiroimana. Tuloksena syntyi kaksi konseptia ryhmätyöskentelyn tuloksena kiertotalouden matkamuistoista Meri-Lapin alueen matkailutoimintaan.

Konseptien kehityksessä käytettiin apuna tarinallistamisen menetelmiä identiteetin vahvistamiseen. Tämän jälkeen konsepteja testattiin erilaisissa muodoissa yhteistyössä verkoston kanssa. Verkoston vahvuuksia hyödynnettiin palveluiden sekä tuotteiden ideoinnissa tavoitteena toiminnan jatkuvuuden takaaminen. Tarkoituksena on myös skaalautuvuus, jotta konseptit ovat myös sovellettavissa Meri-Lapin eri alueille sekä osallistavat eri matkailutoimijoita mukaan. Konsepteista kerrotaan enemmän artikkelissa ”Teollisuusmatkailun mahdollisuudet ja uudet tuulet”.

Meri-Lapin kulttuuriperinnön tarinallistaminen audiovisuaalisiksi konsepteiksi

Palvelukonseptien lisäksi hankkeessa toteutettiin kulttuuriperintö teeman alla audio-visuaalisia konsepteja. Nämä konseptit ovat esimerkkejä siitä, miten kulttuuriperintöä voi tarinallistaa valokuvien, liikkuvan kuvan, äänen ja sanojen avulla. Konseptien on tarkoitus toimia inspiraationa Meri-Lapin matkailutoimijoille omien teollisuusmatkailutuotteiden kehittämiseen. Samalla ne ovat esimerkkejä siitä, millaista audio-visuaalista materiaalia voi tehdä, millaista valmista materiaalia Meri-Lapin teollisuus- ja elinkeinohistoriasta voi löytää ja mistä sitä voi lähteä etsimään.

Hankkeen aikana toteutettiin nämä viisi audiovisuaalista konseptia:

1. [Esimerkkejä rakennetuista kulttuuriympäristöistä Meri-Lapissa](#) (sähköinen julkaisu)
 2. [Esimerkkejä kaupankäyntiin liittyvästä historiasta Tornionlaaksossa](#) (video)
 3. Matka Vallitunsareen (instaallatio ja artikkeli [Tarinoita ja taidetta](#) -julkaisussa)
 4. Teollisuusmatkailun konsepteja Meri-Lappiin (näyttely)
 5. [Tarinoita ja taidetta – Meri-Lapin kulttuuriperintö osaksi teollisuusmatkailua](#) (sähköinen julkaisu)
1. [Esimerkkejä rakennetuista kulttuuriympäristöistä Meri-Lapissa](#) -julkaisussa esitellään muutama Meri-Lapin tärkeä teollisuus- ja elinkeinohistoriaan liittyvä kulttuuriympäristö valokuvan ja lyhyen tarinan kautta. Moni näistä ympäristöistä on sidoksissa metsäteollisuuteen, kuten uiton sortteerialue Kemijoen suussa Myllyniemessä, Laitakarin sahasaari Kemian edustalla ja Karihaaran tehdasalue Kemian sydämessä. Meri-Lapista löytyy myös esimerkiksi kalastukseen ja merenkäyntiin sekä maatalouteen liittyviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä, joista muutama nostetaan julkaisussa esille. (Ylioinas 2022a).

Julkaisun tekstien lähdemateriaalina on käytetty netistä ja kirjoista löytyvää kulttuurihistoriallista tietoa, jonka ympärille on lähdetty rakentamaan koukuttavia tarinoita. Kulttuurihistoriallista tietoa löytyy runsain mitoin, kun lähtee selaamaan net-

tiä ja kirjaston tarjoamia tietokantoja. Julkaisun kuvat on otettu itse ja ne näyttävät ympäristöt sellaisina kuin ne tällä hetkellä tässä ajassa ovat.

2. *Esimerkkejä kaupankäyntiin liittyvästä historiasta Tornionlaaksossa* on videon muotoon toteutettu [julkaisu](#). Videossa kerrotaan, mistä kaupankäynti alueella alkoi, mihin se kehittyi ja kuinka kansainvälistä se on vuosisatojen kuluessa ollut. Nykypäivänä ei juurikaan tule ajatelleksi, että aikoinaan laajan Lapinmaan tuotteet ovat lähteneet merta pitkin maailmalle Tornionlaaksossa Tornionjokisuulla sijainneen vilkkaan ja tärkeän kauppapaikan kautta. (Ylioinas 2022b).

Videon on valokuvattu vanhoja esineitä ja haettu vanhoja valokuvia Tornionlaakson museon sekä Finna.fi:n kokoelmista. Ääniä on löytynyt Ylen Elävästä Arkistosta ja Freesound-sivustolta. Kertojan ääni on äänitetty itse. Vastaavaa materiaalia, jota videossa on käytetty, on mahdollisuus käyttää myös kaupallisesti – osaa maksutta ja osaa maksamalla käyttökorvaus.

3. *Matka Vallitunsaareen* on audiovisuaalinen konsepti, joka on muotoiltu omakohtaisesta kokemuksesta. Kokemus on syntynyt viettämällä päivä ennestään itselle tuntemattomassa Vallitunsaarella, ja pukemalla kokemus sanoiksi kirjoittamalla siitä tarina sekä liittämällä tarinaan saarella otettuja valokuvia ja äänitettyjä ääniä.

Konsepti on toteutettu kahdessa eri muodossa. Se on artikkelina [julkaisussa](#), jolloin kokemusta on peilattu teoriaan, historiaan, kulttuuriin, elinkeinoihin, sekä kirjoittajan omaan ymmärrykseen ja käsityksiin (Ylioinas 2022c, 127-135). Toisessa muodossaan *Matka Vallitunsaareen* näyttäytyy installaationa, jossa valokuvat ja tarina leijuvat pahville painettuina näyttelytilassa (kuva 4). Näyttelyvieraan on mahdollista myös kuulla Vallitunsaaren äänimaisemaa ja sen kautta saada moniaistinen kokemus saaresta. Tämän konseptin on tarkoitus tuoda esiin luovia ideoita kulttuuriperinnön tarinallistamisen mahdollisuuksista. (Ylioinas 2022c).

Kuva 3. Kansikuva *Esimerkkejä rakennetuista kulttuuriympäristöistä Meri-Lapissa* -julkaisusta. Kuvassa Tornion raatihuone (© Marja Ylioinas)

Kuva 4. Yksityiskohta Matka Vallitunsaareen installaatiosta (©Marja Ylioinas)

4. *Teollisuusmatkailun konsepteja Meri-Lappiin* on sarja näyttelyitä, joissa esitellään hankkeen tuotoksia. Pääpaino on audiovisuaalisten konseptien esittelyssä, mutta esiin pääsevät myös hankkeessa kehitellyt palvelukonseptit. Alueen arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt tervehtivät vierailijaa valokuvina seinillä, kaupankäynnin historiaa voi katsoa näyttölaitteelta, Vallitunsaari on läsnä valokuvina, tekstinä sekä äänenä, ja muut hankkeen tuotokset ovat esillä sanoina ja tarinoina.

Näyttely on kiertänyt erilaisina kokonaisuuksina Rovaniemellä (kuva 5), Kemissä ja Torniossa. Tarkoituksena on ollut tuoda hankkeen aikaansaannokset näkyville konkreettisiin paikkoihin sinne, missä ihmiset liikkuvat, ja herätellä heidät huomaamaan kuinka monipuolinen ja arvokas Meri-Lapin elinkeino- ja teollisuushistoria on.

Kuva 5. Rovaniemen näyttely, Galleria Kopio (©Marja Ylioinas)

5. [Tarinoita ja taidetta – Meri-Lapin kulttuuriperintö osaksi teollisuusmatkailua](#) -julkaisuun on koottu laaja kattaus mielenkiintoisia artikkeleita, joita yhdistävät tarinat ja taide. Julkaisussa annetaan esimerkkejä siitä, millaisena kuvataiteilijat ovat nähneet Meri-Lapin elinkeinoelämän. Lisäksi julkaisussa kerrotaan mahdollisuuksista, tarinoista ja menneisyyden läsnäolosta, jota kulttuuriperinnöstä voi teollisuusmatkailuun ammentaa.

Julkaisu on monipuolinen tietopankki Meri-Lapin teollisuuteen ja elinkeinoihin liittyvän kulttuurihistorian lähteille. Julkaisun luettuaan tietää vaikkapa sen, minkälaista tarinaa Ensio Seppäsen veistokset kertovat Meri-Lapin elinkeinoelämästä, millä Karihaaran tehdasyhdyskunnassa tänä päivänä näyttää tai minkälaista elo oli 1930–1950-luvun Laitakarissa. Artikkeleiden lähdekirjallisuuden kautta voi vielä löytää tiensä monen muunkin kulttuurihistoriallisen tarinan äärelle. (Löfgren Autti ym. 2022.)

Lähteet:

- Löfgren Autti., M, Hautala-Hirvioja, T., Katajamäki, J. (toim.) & Ylioinas, M. (kuva-toim.) 2022. Tarinoita ja taidetta – Meri-Lapin kulttuuriperintö osaksi teollisuusmatkailua. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.04.2022. https://issuu.com/lapinamk/docs/b_6_2022_lofgren_autti_et_al
- Ruokamo, O. 2020. Tmi Oili Ruokamo. Yrittäjän luento Matkailuliiketoiminta konseptien johtaminen opintojaksolla 30.9.2020.
- Ylioinas, M. 2022a. Esimerkkejä merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä Meri-Lapissa. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.04.2022 <https://issuu.com/lapinamk/docs/ylioinas>
- Ylioinas, M. 2022b. Esimerkkejä kaupankäyntiin liittyvästä historiasta Tornionlaaksossa. Video, Youtube-video. Julkaistu 24.2.2022. Viitattu 25.04.2022 <https://www.youtube.com/watch?v=eicVN74Vd-s>
- Ylioinas, M. 2022c. Matka Vallitunsaareen. Teoksessa Löfgren Autti, M., Hautala-Hirvioja, T., Katajamäki, J. (toim.) & Ylioinas, M. (kuvatoim.) Tarinoita ja taidetta – Meri-Lapin kulttuuriperintö osaksi teollisuusmatkailua. Rovaniemi: Lapin ammattikorkeakoulu, 127-135. Viitattu 25.04.2022 https://issuu.com/lapinamk/docs/b_6_2022_lofgren_autti_et_al

Kiertotalous teollisuusmatkailun edistäjänä

Johdanto

Teollisuusmatkailu -teema on noussut viime aikoina esiin entistä enemmän, varsinkin nykymaailman tilanteessa, kun kaivataan uusia käyttökohteita suljetuille tehtaille tai käyttämättä jääneille historiallisille rakennuksille. Teollisuusmatkailusta tulee usein ensimmäisenä mieleen tehtaast, teollisuusprosessit tai tuotantolaitokset, mutta se on paljon muutakin ja tässä artikkelissa tullaan kuvaamaan vastuullista teollisuutta sekä kiertotaloutta osana teollisuusmatkailua. (Lapin ammattikorkeakoulu 2021.)

Teollisuusmatkailu -teema kytkeytyy usein matkailukohteisiin, jotka edustavat teollisuuden osa-alueiden menneisyyttä, nykyistä hetkeä sekä tulevaisuuden pohdintoja. Kiertotalous kytkeytyy teollisuuteen ja erityisesti vastuulliseen teollisuustoimintaan tiukasti. Kestävyyssnäkökulmat osana kiertotalouden edistämistä ovat niitä asioita, joita matkailijat pohtivat suunnitellessaan matkakohteitaan. Nykypäivän matkailijat ovat vastuullisia ja toimivat usein jo automaattisesti kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti, vastuullinen matkailija kiinnittää huomiota matkansa aikana kestävämpiin ratkaisuihin. Teollisuusmatkailussa kiertotalous kytkeytyy vastuullisuuteen, jakamistalouteen, turvallisuuteen sekä uusien mahdollisuuksien kartoittamiseen. (eSignals Pro 2022.)

Business Finlandin (2022) sivuston mukaan kestävyys ja vastuullisuus ovat esimerkiksi Suomessa valttikortteja matkailun kehittämisessä. Sivuston mukaan, Suomi luokitellaan johtavaksi kestävän matkailun kohdemaaksi. Matkailijat valitsevat usein Suomen kohteekseen siksi, että täällä kestävyys, vastuullisuuteen ja kiertotalouteen kiinnitetään huomiota. (Business Finland 2022.)

Kiertotalous

Sitra on kiteyttänyt kiertotalouden määritelmän napakasti; kiertotalouden ratkaisut ovat työkaluja, joilla voidaan vahvistaa luontoa ja ratkaista ilmastokriisi. Kiertotalous on poikkileikkaava teema ja koskettaa jokaista; kansalaisia, yrityksiä, kuntia ja kaupunkia sekä myös valtiota. Kiertotalous on keino kestävyyskriisin hallintaan, maailmassa tarvitaan fiksumpia ratkaisuja ja talouden toimintamalleja, joiden avulla kulutustottumuksia voidaan suunnata kestävämpään suuntaan. (Sitra 2022.)

Kiertotalous hyödyntää digitalisaatiota ja uudistaa toimintamalleja, joista on hyötyä kaikille yhteiskunnassa. Uusiutuvuus, jakamislustat, tuotteet palveluina, kierrätys, tuotteen elinkaaren pidentäminen, kaikki nämä ovat keinoja edistää kiertotaloutta. Kiertotalous on osa jokapäiväistä arkea ja merkittävä osa liiketoiminnan kehitystyötä. Sivuvirtojen hyödyntämisen merkityksen ymmärtäminen liiketalouden näkökulmasta näyttää sen, että kiertotaloudesta on moneksi. (eSignals Pro 2022.)

Kiertotalouden monet mahdollisuudet teollisuusmatkailulle

Kiertotalous mielletään usein liian helposti pelkästään kierrättämiseksi, ja sitähän se myös onkin, mutta tulisi ajatella enemmän laatikon ulkopuolelta. Kierrättäminen on vain yksi osa-alue kiertotaloudesta, se helpoin. Muitakin keinoja löytyy, kuten esimerkiksi jakamislustojen hyödyntäminen resurssien käytön tehostamisessa ja palveluiden markkinoinnissa. Jakamislustat voidaan kytkeä kiertotalouden näkökulmasta matkailuun ja tässä artikkelissa erityisesti teollisuusmatkailuun, jolloin teollisuusmatkailusta kiinnostuneet saavat helpommin tietoa vastuullisuudesta, kestävyyydestä ja kiertotaloudesta oman matkansa aikana.

Kiertotalouden mukainen liiketoiminta voidaan luokitella viiteen eri kategoriaan; uusiutuvuus, jakamislustat, tuote palveluna, tuote-elinkaaren pidentäminen sekä resurssitehokkuus ja kierrätys. Sitran artikkelin (Sitra 2019) mukaan siirtyminen kiertotalouden mukaisiin liiketoimintamalleihin ei ole yksinkertaista, tulevaisuudessa kuitenkin liiketoimintamalleja soveltavat yritykset tulevat valtaamaan alaa. (Sitra 2019) Kiertotalouden liiketoimintamallit nousevat esiin myös matkailun kehityksessä ja vastuullisuudessa. Matkailuyrityksille liiketoimintamallien soveltaminen tulee olemaan tärkeä valttikortti tulevaisuudessa, on siis hyvä, että niitä on hyödynnetty onnistuneesti.

Esimerkiksi jakamislustojen hyödyntäminen on yksi kiertotalouden liiketoiminnan toiminnoista. Jakamislustoina voidaan pitää esimerkiksi Airbnb -toteutusta, jossa matkailijat voivat vuokrata kiertotalouden näkökulmasta katsottuna asuntoja, huoneistoja tai mökkejä (Airbnb 2022). Myös tapahtumapaikkoja voidaan kierrättää/vuokrata pilvipalvelu Venuu:n avulla. Palvelua on laajennettu tapahtumatuotantoon, jolloin palvelutarjontaa on voitu rikastuttaa esimerkiksi juontajilla tai valokuvaajilla (Venuu 2022). Jakamislustoja voidaan hyödyntää tarjoamalla matkailijoille parempaa käsitystä alueellisista palveluista ja tarjonnasta.

Meri-Lapissa on hyvät mahdollisuudet teollisuusmatkailun kehittämiseen. Tarkoituksena on nostaa alueen palveluita ja toimintoja enemmän esiin. Teollisuusmatkailu ja kiertotalous yhdessä tarjoavat monia mahdollisuuksia, joiden avulla esimerkiksi Meri-Lapin aluetta saadaan kehitettyä matkailijoille kiinnostavammaksi. Teollisuusmatkailu mahdollistaa alueen palveluiden ja kohteiden hyödyntämisen tehokkaammin, kunhan vain teeman laajuus ymmärretään. Teollisuusmatkailu on monipuolinen teema, se voi koskea kulttuurihistoriaa, maatiloihin tutustumista, tehdasvierailuja tai vaikkapa vierailua paikallisessa lajittelukeskuksessa, jolloin kiertotalous ja vastuullinen teollisuus kytkeytyy teeman ympärille.

Teollisuusmatkailun konseptointi -hankkeessa on tehty kartoitusta teollisuusmatkailun, vastuullisen teollisuuden ja kiertotalouden kytkeytymisestä yhteen sekä selvitetty miten näitä teemoja voitaisiin konseptoida uudeksi palveluksi tai tuotteeksi. Kiertotalouden konseptoinnin toimivuutta on kartoitettu sivuvirtamateriaalien tuotteistamisen osalta, teemaan voidaan kytkeä Sitran jakamat kiertotalouden mukaiset liiketoimintamallit. Sivuvirtamateriaaleista voidaan kehittää uusia tuotteita ja suunnittelutyötä voitaisiin tehostaa matkailijoita kiinnostavien matkamuuistojen osalta. Palvelumuotoilun avulla sivuvirtojen tuotteistaminen on mahdollista.

Esimerkillistä toimintaa

Vastuullinen teollisuus ja kiertotalous kytkeytyvät yhteen, yksinkertaisimmillaan tämä yhteistyö voi tarkoittaa vaikkapa tehtaan prosessista syntyneen sivuvirran (esim. Selluprosessin mäntyöljy tai vesileikkausprosessista ylijääneet leikkauspalat) hyödyntämistä uudelleen. Sivuvirtojen hyödyntäminen on kiertotalouden yksi peruseriaatteista ja vastuullisessa teollisuudessa tähän pyritään koko ajan enemmän. Sivuvirtojen hyödyntäminen joko omassa prosessissa uudelleen tai materiaalin kierrättäminen toisen yrityksen toiminnan yhteydessä tuovat usein lisää liiketoimintaa alueelle. "Toisen roska on toisen aarre" – tämä fraasi on tunnettu lausahdus, ja se pätee myös tässä yhteydessä. Teollisuusmatkailu, vastuullinen toiminta ja kiertotalous, kaikki kolme tukevat toisiaan ja tuovat uusia mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen.

Meri-Lapin alueella toimiva My Favorite Piece -koruyritys on esimerkillinen vastuullista liiketoimintaa harjoittava yritys. Yrityksen ideologiaan kuuluu, että mikään roska ei ole roskaa vaan mahdollisesti arvokasta materiaalia. Yrityksen toiminnasta huokuu ekologisuus, materiaalien arvostaminen ja kierrätysketjun kunnioittaminen. Kierrättäminen omassa toiminnassa sekä kierrätysmateriaalien kartoittaminen paikallisilta yrityksiltä, kuuluvat yrityksen liiketoiminta-ajatuksen ja yrittäjältä ei todellakaan puutu innovatiivisuutta. (My Favorite Piece 2022.)

Kuva 1. Kiertotaloustyöpajan materiaalia
© Katri Hendriksson

Yhteenveto

Teollisuusmatkailu ja kiertotalous saavat toisiltaan paljon, esimerkiksi uusia innovaatioita. Yhteistyön hyödyntäminen on tässäkin yhteydessä rikkaus. Kiertotalous on asia, joka poikkileikkaa kaikkia toimialoja, eikä teollisuusmatkailu ole poikkeus. Kiertotalous tarjoaa paljon mahdollisuuksia kehittää matkailua vastuullisempaan suuntaan ja teollisuusmatkailu tuo kiertotaloutta, vastuullista teollisuutta ja kestäviä ratkaisuja yhteen.

Kiertotaloutta on nähtävillä kaikkialla, arjessa, matkailussa, teollisuudessa, yritys-toiminnassa ja alueellisessa kehitystyössä. Meri-Lapissa kiertotalous kytkeytyy näkyvimmin teolliseen kiertotalouteen, koska Meri-Lappi on vahvasti profiloitunut raskaan teollisuuden alueena. Meri-Lappi on myös matkailijoiden suosima alue, joten kiertotalouden näkyminen matkailussa on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi. Alueen paikalliset yritykset ja matkailukohteet tekevät tiivistä yhteistyötä kehittääkseen alueen toimintoja ja palveluita.

Teollisuusmatkailun näkökulmasta ekologinen innovatiivisuus on monessakin suhteessa hyödyksi. Matkailijat arvostavat nykypäivänä hyvin korkealle vastuullisuutta ja kestävää kehitystä. Matkailijoille on tärkeää antaa mahdollisuus hankkia esimerkiksi matkansa aikana matkamuiستot ekologisesti valmistettuina. Kiertotalouden mukaiset liiketoimintamallit nousevat esiin esimerkiksi My Favorite Piece -yrityksen ideologian kaltaisessa toiminnassa. Teollisuusmatkailussa ja kiertotaloudessa on paljon mahdollisuuksia, niitä täytyy tarkastella ja kehittää uusia innovaatioita. Yhteistyössä on voimaa, niin myös tässä tapauksessa.

Lähteet

- Airbnb. 2022. Viitattu 7.4.2022 https://www.airbnb.fi/?set=bev&on_new_domain=1649352414_YWQyMTNiYjgxMTMy
- Business Finland. 2022. Kestävän kehityksen tavoitteet ovat meidän kaikkien asia. Viitattu 7.4.2022 <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/vastuullisuus/kestava-matkailu-lyhyesti>
- eSignals Pro. 2021. Kiertotaloudesta kipinää Suomen matkailulle. Viitattu 7.4.2022 <https://esignals.fi/pro/2021/03/18/kiertotaloudesta-kipinaa-suomen-matkailulle/#75df7ccb>
- Lapin ammattikorkeakoulu. 2021. Teollisuusmatkailua turvallisesti – Muutoksen tuulia?. Lumen –verkkolehti. Viitattu 7.4.2022 <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/lumenlehti/2021/04/14/teollisuusmatkailua-turvallisesti-muutoksen-tuulia/>
- My Favorite Piece. 2022. Ideologia. Yrityksen internetsivut. Viitattu 7.4.2022 <https://myfavoritepiece.com/ideologia/>
- Sitra. 2019. Yrityksen pelistrategiassa ovat uudet kiertotalouden liiketoimintamallit. Viitattu 7.4.2022 <https://www.sitra.fi/artikkelit/yrityksen-pelistrategiassa-uudet-kiertotalouden-liiketoimintamallit/>
- Sitra. 2022. Kiertotalous. Mistä on kyse? Viitattu 7.4.2022 <https://www.sitra.fi/aiheet/kiertotalous/#ajankohtaista>
- Venuu. 2022. Yrityksen internetsivut. Viitattu 7.4 <https://venuu.fi/>

Laitakarin hyödyntäminen teollisuusmatkailun tuotteena

Miten teollisuusmatkailua voitaisiin kehittää alueen matkailuyrittäjien näkökulmasta. ”Kippari-Ollin” sydän sykkii merelle ja hän toteuttaa merellistä matkailua toimien kipparina Perinnelaiwa Katariina sekä Perämeren Jähti-laivoilla. Tehden yhteistyötä mm. Oscar van lepererin kanssa, jonka Leila-alus kuljettaa linjaliikenteenä matkustajia Kemin saaristoon pääpysähdyspaikkana Laitakari. (Ahonen 2022.)

Juuri tällä hetkellä Laitakarin sahan historia on hyvin ajankohtainen uuden Metsä Groupin investoinnin myötä. Rakenteilla oleva Metsä Groupin Kemin biotuotetehdas on valmistuessaan pohjoisen alueen tehokkain puuta jalostava laitos. Tällä hetkellä investointi on Suomen metsäteollisuuden historian suurin, arvoltaan 1,85 miljardia euroa. Tehdas työllistää tulevaisuudessa arvoketjussaan Suomessa noin 2 500 henkilöä, joista uusia työpaikkoja on noin 1 500. (Metsä Group 2022.)

Tämä kaikki on jatkumoa Laitakarin Sahan ja vanhan Kemiyhtiön sahojen toiminnolle. Laitakarin saareen tulivat ensimmäiset asukkaat vuonna 1860. Oululaisen kauppahuoneen G.E. Bergbomin työväkeä tuli saarelle rakentamaan uutta höyrysahaa. Laitakarin saha saatiin käyntiin kesällä 1862 Laitakarin olleessa 1920-luvulla yksi Euroopan suurimpia höyrysahoja. Saarella työskenteli parhaimmillaan 400 työntekijää. Laitakarissa toimi 1900-luvun alussa ammattiosasto, työväenyhdistys sekä raittiusseura. Saarella oli kaksi kauppaa sekä lapsilla oma koulu Juurakossa. Laitakari koki kolme suurpaloa ja näistä tuhoisin oli kolmas suurpalo vuoden 1939 syksyllä, jolloin sahaus oli jo lopetettu. Vuonna 1946 vielä erillisessä palossa tuhoutui tyhjillään ollut saharakennus. Kemiyhtiö käytti vielä tämän jälkeen Laitakarin lautatarhoja Karihaaran sahan puutavaran säilyttämiseen. Hinaajat kuuluivat Laitakarin maisemaan ja äänimaailmaan. Laitakaria asuttiin 1960-luvulle asti ja saaren toimissa lautatarhavarastona. (Hietala 2022.) ”Kippari-Ollin” mukaan, tämä Laitakarin yhteisön elämä ja elämäntapa olisi hyvä tuoda esille saarella vierailville matkailijoille. Elämäntapaa saadaan tuotua esille saarella jäljellä olevien talojen ja tehdasperustusrakenteiden kautta. (Ahonen 2022.)

Puitteet Laitakarissa merelliselle matkailulle ovat jo olemassa. Saaressa on venelaiturit, joihin pystytään rantautumaan myös isommilla ”paateilla”. Saaressa on paljaita kenttiä, joissa pysytään järjestämään erilaisia tapahtumia. Kesällä 2022 järjestettiin toisen

kerran Viikinkiviikonloppu Kemin Laitakarissa 2. – 3.7.2022. Saaressa pääsi viikonlopun aikana tutustumaan viikinkien arkeen sekä osallistumaan itsekin erilaisiin viikinkiaktiviteetteihin, markkinoihin ja esityksiin. (Kemi 2022.) Viikinkipäivien lisäksi saarella on pidetty konsertteja sekä ajatuksissa on ollut myös mahdollinen kesäteatteri, joka voisi käsitellä Laitakarin elämää. (Ahonen 2022.)

Laitakarissa on olemassa wc- ja varastorakennus, joita voidaan hyödyntää matkailussa. Saarella on olemassa perustusrakenteiden kohdalla opastetauluja (Kuva 1). Opastetauluissa kerrotaan saaren elämästä tehdasyhdyskuntana. Saaressa on myös kaksi laavua, joita voi itsenäisesti käyttää hyväksi retkeilyaterioiden valmistukseen.

Kuva 1. Esitekyllti Laitakarissa (©Mirva Tapaninen)

Lampaat tulevat kesäksi saarelle pitäen huolta saaren kasvillisuudesta (Kuva 2). Tarinnalliset risteilyt ovat tärkein asia saareen liittyvän matkailun näkökulmasta sekä säännöllinen linjaliikenne. Omatoimisesti saareen voi tutustua saarella olevia polkuja pitkin. ”Kippari-Olli” pohti, että jokaiselle saareen matkustavalle voisi laittaa mukaan pienen taitetun paperisen esitteen, jossa kerrotaisiin lyhyesti saaren tarina. Jokainen kävijä voisi näin itsenäisesti tutkia saaren historiaa hyödyntäen myös QR-koodeilla luettavissa olevia tarinoita saaresta. (Ahonen 2022.)

Tarinoihin voisi liittää myös mukaan asiaa Kemijoen uitosta. Tarina puun matkasta latvavesiltä jokireittä pitkin erotteluun Jokisuulle ja nippuhinattuna Laitakariin sekä myöhemmin Kemiylhtiöön, sekä Veitsiluotoon voisi kiinnostaa saarella vierailevia matkailijoita. (Ahonen 2022.)

Kuva 2. Lampaista laiduntamassa (©Mirva Tapaninen)

”Kippari -Ollin” mielestä kalastuksella on ollut myös iso merkitys Meri-Lapin alueelle. Näitä kalastukseen liittyviä tarinoita voisi hyödyntää alueen teollisuusmatkailun tarinallistamisessa. Pensaskarissa Perämeren kansallispuistossa on olemassa Rantapörhön kalastajasuvun vaiheista kertova kalastajamuseo. Selkä-Sarvessa Ailinpietissä olevat kalastajapihiirit ovat myös alueen teollista historiaa. Selkä-Sarvessa on ollut kymmeniä kalastajatupia ja kala-apajia merkittyinä pookeilla. Lisäksi saareen liittyy vahvasti pirtuajan tarinoita. (Ahonen 2022.)

Kemin alueella on vahva teollinen pohja. Metsäteollisuus, kauppamerenkulku sisäsatamaineen, Kemijoen uitto sekä kalastus ovat toimineet alueen teollisina rakenteina. Nyt metsäteollisuus jatkaa tätä edelleen. Näistä on hyvä rakentaa teollisuusmatkailuun liittyviä palvelutuotteita, joilla saadaan matkailijat kiinnostumaan alueen teollisesta historiasta sekä nykyisyydestä. (Ahonen 2022.)

Lähteet:

Ahonen, O. 2022. Hyvän tuulen Seilit Oy. Yrittäjän haastattelu 23.5.2022.

Hietala, T. Laitakari 2022. Viitattu 29.05.2022 <https://laitakari.fi/historia/>

Kemi 2022. Viitattu 29.05.2022 <https://www.kemi.fi/tapahtumat/viikinkiviikonloppu-2022-laitakarissa/>

Metsä Group 2022. Viitattu 29.05.2022 <https://www.metsagroup.com/fi/metsafibre/metsafibre/sellun-tuotanto/kemin-biotuotetehdas/>

Teollisuuskaupungin viiri

Lapsuudessani 1960-luvulla ja nuoruudessani 1970-luvulla Kemissä tapaamani turistit olivat pääasiassa sukulaisia Etelä- ja Itä-Suomesta ja tietenkin Ruotsista. Teollisuuskaupungin nähtävyydet oli nopeasti tarkastettu, ja vieraat saivat liimata auton takasivuikkunaan uuden tarran tai ripustaa kankaalle painetun viirin taustapeiliin roikkumaan. Noita upeita viirejä on nähtävänä jättikokoisina Kemin kulttuurikeskuksen aulassa.

Viirien, tarrojen ja postikorttien painattajat tiesivät, mikä teollisuuskaupungissa oli näkemisen arvoista: kaupungintalo, Isohaaran voimalaitos ja Ajoksen satama. Joissakin korteissa saattoi olla kuvia Kemijoen uitosta. Kirkkokuvia ja kirkon alla maanneita muumioita näkyi enimmäkseen Kemin maalaiskunnan korteissa.

Kemin kaupungintalo oli ja on edelleenkin siitä erikoinen, että sen sisällä on vesitorni (Kuva 1). Vesitornien päälle on rakennettu kahviloita muuallakin, mutta yhtä ainutlaatuista teollisuusmaisemaa ei varmasti ole muualla nähty 20 pennin kolikolla toimivalla kiikarilla.

Isohaaran voimalaitos Kemin ja Keminmaan rajalla oli melkein Imatran kosken veroinen nähtävyys. Tosin kuin Imatran pitkälle jatkuvissa loivissa kuohuissa, Isohaarassa vesi putosi jyrkästi alas kuin Niagarassa tai muissa maailmanluokan putouksissa. Sen pärskeet saattoi melkein tuntea kasvoilla sillan kaiteelta alas

Kuva 1. Kemin viiri (©Taisto Saari)

kurkkiessa. Kemijoki kuljetti puuta ja voimaa, joista Kemi kasvoi yhdeksi Suomen ja koko maailman merkittävimmistä puunjalostusteollisuuden keskittymistä.

Ajoksen satamaan oli vapaa pääsy. Kemin kaupungin päättäjät olivat sitä mieltä, että Lapin syväsatama on kaikkien yhteistä omaisuutta eikä siellä liikkumista voitu sen vuoksi rajoittaa. Keväisin satama-alueella vilisteli koululaisryhmiä vilkkaan trukkiliiikenteen seassa. Viereisen öljysataman valtaviin polttoainesäiliöiden juurella jotkut kesävieraat pitivät nuotiota.

Kemin molemmilla isoilla tehtaillakin pääsi helposti käymään kuka ja koska tahansa vielä senkin jälkeen, kun tehdasalue oli aidattu ja liikennettä alettiin valvoa päätoimisesti porttirakennuksista. Veitsiluodon läpi kulki linja-autoreitti ja tehdas-alueella oli useita pysäkkejä vielä parikymmentä vuotta sitten, jolloin se jouduttiin vakuutusyhtiön painostuksesta sulkemaan. Samoihin aikoihin myös Ajoksen satama-alueella liikkuminen tehtiin luvanvaraiseksi.

Lapsuuteni ja nuoruuteni Suomessa jokaisella kaupungilla, kauppalalla ja kirkonkylällä oli omat viirinsä, ikkunatarransa ja postikorttinsa. Niihin oli koottu ne muutamat kuvat, joilla kunnat olevat päättäneet erottautua kaltaisistaan. Aika harva niistä kuitenkaan oikeasti erottui: samannäköisiä kirkkoja, kunnantaloja, pelto- ja järvi-maisemia niissä oli kaikissa. Torniolla oli Haaparanta ja Kukkolankoski, rovaniemeläisillä Napapiiri, hyppyrimäki ja hiidenkirnut, jonka pohjalta turistien jättämät roskat oli siivottu.

Kemi kuitenkin erottui, ainakin minun mielestäni. Kaikki nuo loistavat turistikohteet, kaupungintalo, Isohaara ja Ajos, olivat kemiläisten ylpeydenaiheita, joita vieraille esiteltiin joko mielellään tai siksi, että saatiin vieraille joksikin aikaa ohjelmaa.

Matkailuviirien ja autonikkunatarrojen kysyntä ja tuotanto alkoivat käydä vähiin nelisenkymmentä vuotta sitten. Olin siihen aikaan töissä vilkkaalla huoltoasemalla, jossa en muista myyneeni ainuttakaan viiriä tai tarraa, ehkä jonkun postikortin sentään.

Valokuvia kaupungin nykyisistä matkailuvalteista – jäänmurtaja Sammosta ja ympärivuotisesta lumilinnasta – näkyy postikorteissa, joita ilmeisesti vieläkin painatetaan ja myydään. Niissä kuvat noudattavat matkailumainonnalle tyypillistä sävy-maailmaa ja typografiaa, mutta erottuminen muista kohteista näyttää olevan yhtä vaikeaa kuin puukirkon kuvalla 1970-luvulla.

Mainonnastahan loppujen lopuksi oli kysymys viireissä ja tarroissakin: ihmiset ostivat mainoskuvia, joilla saattoivat todistaa tai jopa kerskua nähneensä maailmaa. Nyt niistä on tullut ikäisteni ja minua vanhempia liikuttavia retrotuotteita. Luultavasti niilläkin on omat innokkaat harrastajansa ja keräilijänsä. Internetin kauppapaikoissa niitä on edelleenkin myytävänä, mutta niistä tuoreimmallakin näyttää olevan ikää jotain 50 vuotta.

Tämän päivän turisti ei valmiita kuvia osta, hän ottaa ne mieluummin itse. Eikä tämän päivän isohaarat, kaupungintalot ja syväsatamat houkuttele matkailijoita tulemaan ja jäämään, ellei samalla reissulla ole tarjolla elämyksiä, tarinoita ja aitoja kokemuksia joihin matkailija voi tarttua.

Maaseutu- ja maisemakohteita on Suomessa paljon ja monenlaisia, mutta jättikoisen viirin tai tarran arvoisia teollisuusmatkailukohteita todella harvassa.

Teollisuusmatkailun mahdollisuudet ja uudet tuulet

Teollisuus ja matkailu ovat merkittäviä hyvinvoinnin tukipilareita pohjoisessa Suomessa. Maailma muuttuu ja murros on nähtävissä myös pohjoisten alueiden elinkeinoissa ja elinkeinorakenteessa. Teollisuuden rakennemuutos ja maailmanlaajuinen koronapandemia ovat jättäneet jälkensä niin raskaampaan teollisuuteen kuin Lapin matkailuun. Teollisuuden mullistuksissa tuotantoa on siirretty muualle ja tehtaita on lakkautettu. Matkailualalla on herätty siihen, että matkailutuotteita pitää kehittää ja uudet innovaatiot ovat tervetulleita alalle. Tässä artikkelissa pohdimme matkailualan ja teollisuuden synergian mahdollistamia uudenlaisia innovaatioita. Esimerkiksi entinen teollisuusmiljöö voidaan tarinallistamisen avulla konseptoida vetovoimaiseksi matkailukohteeksi.

Meri-Lapin alueen identiteetti ja tarinat näkyviin

Teollisuusmatkailun konseptoinnissa lähdettiin liikkeelle identiteetin rakentamisesta. Yhteisen identiteetin määrittämisen tarkoituksena on, että jokainen toimija ymmärtää tavoiteltavan identiteetin samalla tavalla. Identiteetistä muotoutuu persoonallinen ja siinä huomioidaan alueen fyysisiä ominaisuuksia sekä toimijoiden vuorovaikutus ja toiminnan kulttuuri. Identiteetissä määritellään myös asiakasta ja tarkastellaan asioita asiakkaan näkökulmasta. (Kaihua & Sipponen 2020; Sammallahti 2009). Oli sitten kyseessä kohteen tai yrityksen identiteetti, niin sen ydin koostuu muun muassa tarinoista, historiasta, paikallisista toimijoista ja yhteisöistä, sekä nähtävyyksistä tai vaikkapa luonnon ja kulttuurin voimavaroista. Yritys voi näin ollen hyödyntää siitä heille parhaiten sopivia osasia oman yrityksensä identiteetin muotoiluun. (Kim, Stepchenkova, & Babalou 2018; Kaihua & Sipponen 2020; Saraniemi 2009).

Teollisuusmatkailun konseptointi -hanke järjesti Meri-Lapissa työpajan, jossa yhdessä alueen toimijoiden kanssa muotoiltiin Meri-Lapin Identiteetti (kuva 1). Tämä osaltaan vahvisti alueen toimintaa ja kirkasti toimijoiden mielikuvaa alueestaan. Syntyneen identiteetin avulla alueen yrittäjät ja toimijat voivat jatkossa vahvistaa teollisuusmatkailukokemusta.

Meri-Lapin identiteetin persoonassa korostuu teollisuuden laaja historia sekä kansainvälinen yhteistyö ja matkailun merkitys. Alueella nähdään olevan runsaasti tarinoita kerrottavaksi. Kohteen identiteetin fyysisissä ominaisuuksissa halutaan alle viivata vesistöjä, niin isoja jokia kuin mertakin, ja niiden tuomia mahdollisuuksia hyödynnettäväksi teollisuusmatkailussa. Identiteetistä tulee ilmi myös toimijoiden yhteistyö ja tekemisen meininki, jota halutaan entisestään vahvistaa. Muotoillessaan identiteettiä Meri-Lapin toimijat määrittivät potentiaalisen asiakkaan arvostavan alueen luontoa ja rauhaa. Myös paikallisen elämäntavan ja tarinoiden ajateltiin herättävän kiinnostusta.

Strategian ja vahvan identiteetin pohjalta on hyvä lähteä rakentamaan operatiivista konseptia. Mukaan tarvitaan kuitenkin tarina, jonka avulla muotoillaan konseptista yhtenäinen. Tarina on tärkeä osa konseptia ja etenkin palveluita, koska se herättää tunteita ja jää asiakkaiden mieliin. (Aro, Suomi & Saraniemi 2018; Sammallahti 2009). Tarinallistamalla teollisuusmatkailun konsepteja ja kohteita voidaan löytää uusia asiakassegmenttejä ja tuottaa tuote-, palvelu- ja elämysinnovaatioita eri vuoden ajoille. Hankkeen keskeiset teemat kulttuuriperintö, kiertotalous ja vastuullinen teollisuus sekä elintarviketeollisuus ja maatilamatkailu ohjaavat toimijoita tarinallistamisen aloittamisessa.

Tarinallistamisessa lähdetään suunnittelemaan toimintaa tarinoiden kautta. Tunnistetaan vahva ydintarina, josta sitten kumpuaa pienempiä tarinoita eri tarkoituksiin. Tarinoiden käsikirjoittaminen mahdollistaa niiden monipuolisen hyödyntämisen. Käsikirjoitus on tärkeää, jotta juoni syntyy ja tukee esimerkiksi markkinointia ja palvelun kulkua. Parhaimmillaan tarina ja sen juoni elämyksellistävät ja selkeyttävät palvelua sen eri vaiheissa. (Fog 2010; Kalliomäki, 2014; Tarssanen 2009)

Tarinallistamisen aloittaminen voi joskus tuntua haasteelliselta, kuten tarinoiden aiheiden keksiminen, niiden luominen ja hyödyntäminen. Tarinallistamiseen on kuitenkin kehitetty hyviä työkaluja, joita on helppo hyödyntää. Esimerkiksi hankkeen teemojen kulttuuriperintö ja maatilamatkailu piirissä olevat toimijat voivat helposti tarinallistaa maisemaa. Maiseman tai paikan ainutlaatuisista ominaisuuksista voidaan löytää monia tarinan aiheita. Tarinat voivat liittyä maaseutu- sekä luontoympäristöön liittyviin yksilöllisiin merkityksiin tai vaikkapa luonnon hyvinvointivaikutuksiin. Maisemaan voi liittyä myös taidetta tai kulttuuri- ja henkilöhistoriaa. Maiseman tarinallistaminen luo sisältöä palveluihin ja auttaa asiakkaan samaistumista paikkaan. (Komulainen, 2013; Poikela & Poikela 2012; Kalliomäki, 2014)

Teollisuusmatkailun konseptointi -hankkeen teemat vastuullinen teollisuus sekä maatilamatkailu linkittyvät vahvasti historian lisäksi myös tulevaisuuden trendeihin. Kansainvälistymisen vastapainoksi arvostetaan paikallisuutta. Maaseutu voi tarjota tilaa ja rauhaa sekä mahdollisuuksia virkistytymiseen ja hyvinvointiin. Maaseudun ympärille kehittyy erilaisia ilmiöitä ja monenlaisia elämäntyylejä. Näiden ansiosta ihmiset kiinnostuvat etsimään paikoista uudenlaisia merkityksiä. (Komulainen 2013)

Elintarviketeollisuuden konseptoinnilla ja tarinallistamisella puolestaan voidaan vastata matkailijoiden tarpeisiin, jotka hakevat tietoisesti matkastaan ruokaelämyksiä. Oltiinpa matkalla työn tai vapaa-ajan merkeissä, niin aina syödään. Ruoka onkin

ensimmäisiä ikkunoita kohteen kulttuuriin ja elämäntapaan. Ruoka yhdistää myös Teollisuusmatkailuhankkeen keskeisiä teemoja: kulttuuriperintö, kiertotalous ja vastuullisuus sekä elintarviketeollisuus. Ruokamatkailu auttaa kehittämään ruoan tuotantoa ja siihen liittyvää taloutta. Ruoka vahvistaa paikallista kulttuuria ja omailemainen ruokakulttuuri auttaa erottumaan kilpailijoista. Ruoka on hyvä pohja myös tarinallistetulle teollisuusmatkailukonseptille. (Vartiainen, Iso-Aho & Nuutinen, 2020; Kalliomäki, 2014; Aro, Suomi, & Saraniemi 2018)

Uusia tuulia teollisuusmatkailuun virtuaalielämyksien myötä

Tarinat voivat viitata nostalgiaan, mutta yhtä hyvin ne voivat viitata tulevaisuuteen, moderniuteen ja globaaliuteen. Tästä on oiva esimerkki esimerkiksi Tytyrin elämyskaivos Lohjalla, jota on lähdeetty rohkeasti konseptoimaan elämykselliseksi kaivokseksi, jonka voi kokea myös virtuaalielämyksenä (Tytyrin Elämyskaivos 2021). Ilmastomuutos, turvallisuushuolet ja muut rajoitteet ovat vähentäneet ihmisten halukkuutta matkustaa. Puhutaankin trendistä ”Joy of Missing Out” (JOMO). Tähän trendiin vastaa osaltaan myös virtuaalielämysten kehittäminen, mihin koronapandemia antoi voimakkaan sysäyksen. Erityisesti lockdownin aikaan ihmisten kiinnostus heräsi virtuaalielämyksiä kohtaan. Tarjolla on esimerkiksi elämyksiä historiallisissa matkakohteissa tai Street Art -kierros Helsingin vanhalla teollisuusalueella. Virtuaalielämyksen kautta voi ennakoon tutustua kohteeseen ja saada lisätietoa eli se toimii ikään kuin ennakkomarkkinointina. Oppaalta voi saada paikallistietoutta, vuorovaiikutteisessa ja joskus tarinallisessakin elämyksessä kokemus rakentuu asiakkaan ja elämyksen tuottajan välisessä vuorovaikutuksessa. Asiakas voi myöhemmin kontaktoida samaa opasta ja opas voi olla asiakkaan kanssa myös kohteessa opastajana.

Jakamistalouden alustat, mm. Doerz ja Airbnb Experiences ovat olleet pioneereja virtuaalielämysten välittäjinä tuottajilta asiakkaille. Jakamistalouden alustojen käytön helppous ja joustavuus lienee edelläkävijyyden salaisuus välittäjäalustana. Näiden alustojen kautta voi matkustaa virtuaalisesti esimerkiksi Dubaihin, Malagaan tai Laosiin, opetella suomalaisen pullan leipomista, kitaran soittoa tai vierailla virtuaalisesti Tytyrin elämyskaivoksessa (Doerz 2021; AirBnb Experiences 2021). Pandemian ja muuttuneen kulutuskysynnän myötä on enenemissä määrin kehitetty myös muitakin kuin jakamistalouden alustoja, joilla elämyksiä voi jakaa virtuaalisesti (esim. VisitLo). Alustoilla on usein sekä yksityisten ihmisten että yrityksen tarjoamia elämyksiä. Jakamistalouden alustoilla oli jo ennen pandemiaa asiakaskuntaa ja elämyksiä tarjolla, myös virtuaalielämyksiä. Monia ihmisiä miellyttää jakamistalouden perusajatus käyttämättömien resurssien jakamisesta toisille (Botsman & Rogers, 2010), oli sitten kyse asumisesta, autoista, työkaluista tai vaikkapa tiedosta ja tarinoista. Jakamistalouteen linkittyy vastuullisuuden ja kestävyuden ajatus resurssien järkevämmän käytön kautta (Paloniemi, Jutila & Hakkarainen 2021). Paikallisten ihmisten helpo tapaaminen ja heidän kanssaan vuorovaikutus koetaan tärkeäksi (Tussyadiah & Pesonen, 2016; Paloniemi, Jutila & Hakkarainen, 2021), koska ihmiset ovat kiinnostuneita toisten ihmisten tavallisesta elämästä ja siihen liittyvistä tarinoista. Usein ihmiset arvostavat matkakokemuksissa aitoutta ja autenttisuutta (MacCannell 1973, Wang 1999),

jakamistalous näyttää tarjoavan tämän trendin mukaisia elämyksiä ja se lienee taloudellisten seikkojen lisäksi jakamistalouden olemassaolon ja kasvun salaisuus (Guttentag 2015). Näitä ajatuksia voisi soveltaa myös teollisuusmatkailun kehittämiseen kohteissa.

Pohdintaa

Mikä voisi olla matkailun ja teollisuusmatkailun tulevaisuus? Tuleeko matkailu ja matkailutottumukset muuttumaan pandemian myötä? Miten tämä tulee näkymään ihmisten kulutuskäyttäytymisessä ja kysynnän kautta tarjonnassa? Ilmassa on paljon kysymyksiä ja sellaista kristallipalloa ei ole keksittykään josta vastaukset näihin kysymyksiin löytyisi. Lieneekin viisasta olla avoin erilaisille tulevaisuuden skenaarioille ja varmuuden vuoksi luoda erilaisia ansaintalogiikkoja, konsepteja ja innovaatioajatuksia selviytymisen varalle. Oli teollisuusmatkailun tulevaisuudessa sitten kyse fyysisestä tai virtuaalisesta matkailutuotteesta, vahva tarinallisuus ja sen tuominen eläväksi asiakkaalle on yksi menestyksen avaimista.

Meri-Lapin teollisuusmatkailu

Identiteettiprisma

1. PERSOONALLISUUS

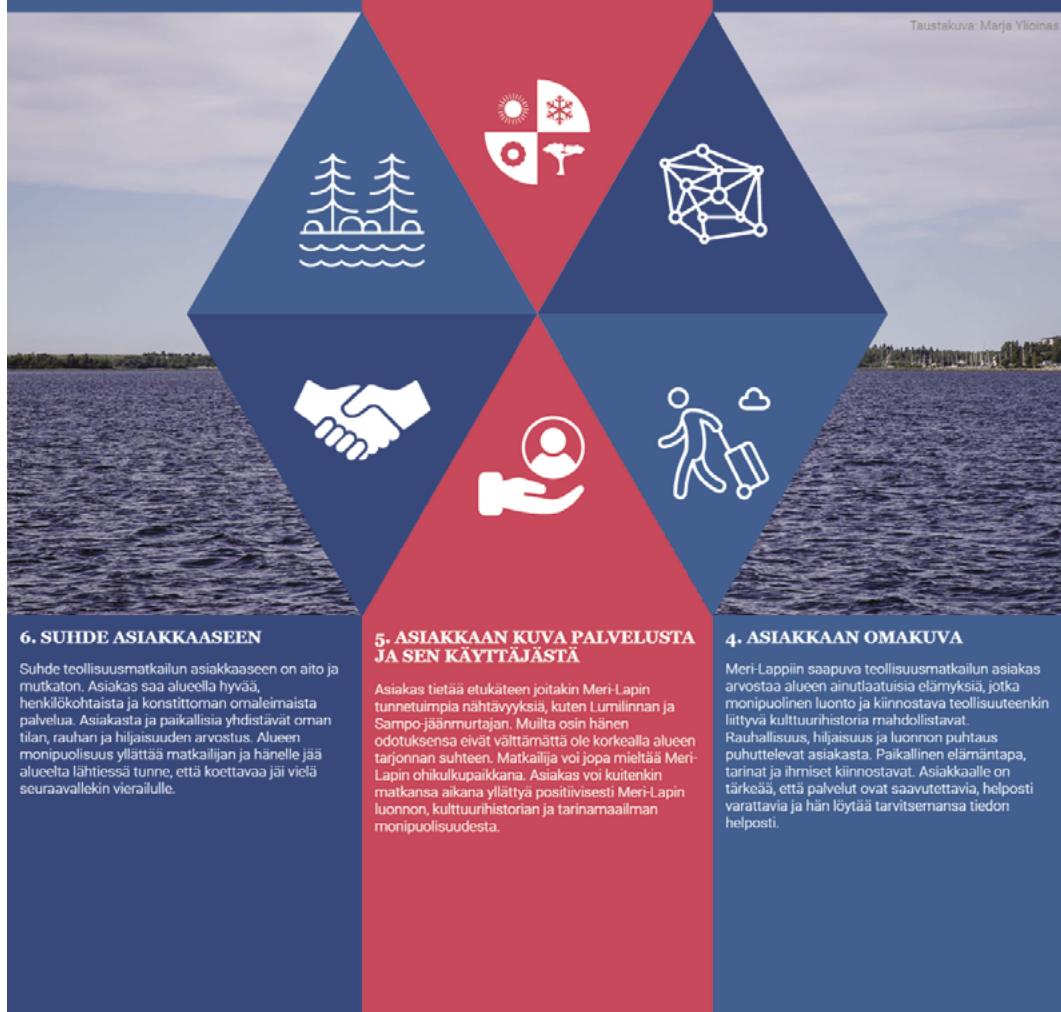
Meri-Lappi on Lapin monipuolisin teollisuusmatkailukohde. Alueella on vahvat juuret teollisuudessa ja kansainvälisessä yhteistyössä, ja matkailun ja teollisuuden yhteistoiminta on luontevaa. Alue on pullollaan kiinnostavia teollisuuteen ja kulttuuriperintöön liittyviä tarinoita, jotka ansaitsevat tulla kerrotuksi.

2. FYYSISET OMINAISUUDET

Meri-Lapin fyysisistä ympäristöstä määrittävät lukuisat vesistöt. Yhtäältä meri, mutta myös padotut ja vapaana virtaavat suuret joet. Vesistöt tarjoavat mahdollisuuksia ja liittyvät olennaisesti myös alueen perinnekulttuuriin, kuten kalastukseen ja tukinuittoon. Rajan läheisyys ja fyysinen sijainti suurien teiden varrella tekevät Meri-Lapista matkailun ja teollisuuden solmukohdan. Monipuoliset elinkeinot näkyvät ympäristössä, mutta laajasta teollisuudesta huolimatta Meri-Lapin luonto on puhdasta. Fyysisiä ominaisuuksia: raja - uitto - vesistöt - lohi ja siika, kalastus, lippoaminen - puu ja puurakentaminen - teräs ja jatkojalostaminen - pellot, maatalous ja perinnekulttuuri - taivaalle tupruava vesihöyry - panimoteollisuus

3. TOIMINNAN KULTTUURI

Meri-Lapissa on hyvä tekemisen meininki ja asiat tehdään omalla tavalla. Alueella toimii useita verkostoja ja Meri-Lapissa tehdään teollisuuden ja matkailun yhteistyötä. Rajayhteistyöllä on merkittävä rooli. Alueella on runsaasti piilevää potentiaalia, joka odottaa löydetäksi tulelma. Teollisuusmatkailun kehittämisestä voisi muodostua yhteinen päämäärä alueen toimijoille yli kuntarajojen.

6. SUHDE ASIAKKAASEEN

Suhde teollisuusmatkailun asiakkaaseen on aito ja mutkaton. Asiakas saa alueella hyvää, henkilökohtaista ja konatittoman omaleimaista palvelua. Asiakasta ja paikallisia yhdistävät oman tilan, rauhan ja hiljaisuuden arvostus. Alueen monipuolisuus yllättää matkailijan ja hänelle jää alueelta lähtiessä tunne, että koettavaa jai vielä seuraavallekin vierailulle.

5. ASIAKKAAN KUVA PALVELUSTA JA SEN KÄYTTÄJÄSTÄ

Asiakas tietää etukäteen joitakin Meri-Lapin tunnetuimpia nähtävyyksiä, kuten Lumilinnan ja Sampo-jäänmurtajan. Muilta osin hänen odotuksensa eivät välttämättä ole korkealla alueen tarjonnan suhteen. Matkailija voi jopa mieltää Meri-Lapin ohikulkupaikkana. Asiakas voi kuitenkin matkansa aikana yllättyä positiivisesti Meri-Lapin luonnon, kulttuurin historian ja tarinomaailman monipuolisuudesta.

4. ASIAKKAAN OMA KUVA

Meri-Lappiin saapuva teollisuusmatkailun asiakas arvostaa alueen ainutlaatuisia elämyksiä, jotka monipuolinen luonto ja kiinnostava teollisuuteenkin liittyvä kulttuurihistoria mahdollistavat. Rauhallisuus, hiljaisuus ja luonnon puhtaus puhuttelevat asiakasta. Paikallinen elämäntapa, tarinat ja ihmiset kiinnostavat. Asiakkaalle on tärkeää, että palvelut ovat saavutettavia, helposti varattavia ja hän löytää tarvitsemansa tiedon helposti.

Teollisuusmatkailun konseptointi-hanke

Kuva 1. Meri-Lapin identiteettiprisma

Lähteet:

AirBnb Experiences 2021

- Aro, K., Suomi, K., & Saraniemi, S. 2018. Antecedents and consequences of destination brand love — A case study from Finnish Lapland. *Tourism Management* 67.
- Botsman, R. & Rogers, R. 2010. *What's Mine is Yours*. New York, NY: HarperBusiness
- Fog, K., Budtz, C., Munch, P. & Blanchette, S. 2010. *Storytelling. Branding in Practice*. 2nd edition. Springer.
- Guttentag, D. A. 2015. Airbnb: Disruptive innovation and the rise of an informal tourism accommodation sector. *Current Issues in Tourism*.
- Kaihua, H. & Sipponen M. 2020. Kohdeidentiteetin merkitys kohdekokemuksen kehittämisessä. Teoksessa Koikkalainen, M., Kähkönen, O., Lempiäinen, M., Liimatta, M., Tapaninen M. & Vuontisvaara, N. (toim.) *Kohdekokemus - yhteinen näkemys. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja*. Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 3/2020. Rovaniemi.
- Kalliomäki, A. 2014. *Tarinallistaminen: Palvelukokemuksen punainen lanka*. Talentum.
- Kim, H., Stepchenkova, S., & Babalou, V. 2018. Branding destination co-creatively: A case study of tourists' involvement in the naming of a local attraction. *Tourism Management Perspectives* 28.
- Komulainen, M. (toim.) 2013. *Maiseman Tarina*. Opas maisemapalveluiden luomiseen. Maa- ja kotitalousnaisten keskus.
- MacCannell, D. 1973. "Staged authenticity: arrangements of social space in tourist settings", *The American Journal of Sociology*.
- Paloniemi, P. & Garcia-Rosell, J-C. 2021. Online experiences. A quick fix or a new opportunity for tourism innovation.
- Paloniemi, P., Jutila, S. & Hakkarainen, M. 2021. Sharing Economy in Peripheral Tourism Destinations: The Case of Finnish Lapland. In Della Lucia, M. & Giudici, E. (eds). *Humanistic Management and Sustainable Tourism: Human, Social and Environmental Challenges*. Routledge.
- Poikela, E. & Poikela, S. 2012. *TarinaMesta – opastaja ja matkalaisen kohtaamisen taito*. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.
- Sammallahti, T. 2009. *Konseptisuunnittelun supersankari*. Helsinki: Books on Demand GmbH.
- Saraniemi, S. 2009. Destination branding in a country context, a case study of Finland in British market. Väitöskirja. Joensuun yliopisto.
- Tarssanen, S. 2009. *Elämyksentuottajan käsikirja*. Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. Rovaniemi.
- Tussyadiah, I. P., & Pesonen, J. 2016. Impacts of peer-to-peer accommodation use on travel patterns. *Journal of Travel Research*.
- Tytyrin Elämyskaivos 2021.
- Vartiainen, P., Iso-Aho, J. & Nuutinen, A. 2020. *Tarinajoki. Kertomukset matkailijan oppaana Kaakkois-Suomessa*. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki.
- Wang, N. 1999. Rethinking authenticity in tourism experience. *Annals of Tourism Research*.

Palvelumuotoilun menetelmät teollisuusmatkailun vahvistamisessa

Meri-Lapin teollisuusmatkailun kehittämistyö on vuosien 2021–2022 aikana edennyt alueen yrittäjien, kehittäjien ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyössä. Tiiviin ja ketterän yhteiskehittämisen prosessin myötä, Meri-Lapin teollisuusmatkailun palvelukonseptit valmistuivat keväällä 2022 palvelumuotoilun työkaluja hyödyntäen. Kyseiset työkalut ovat jatkossa hyödynnettävissä myös esimerkiksi yritysten liiketoiminnan kehittämisessä.

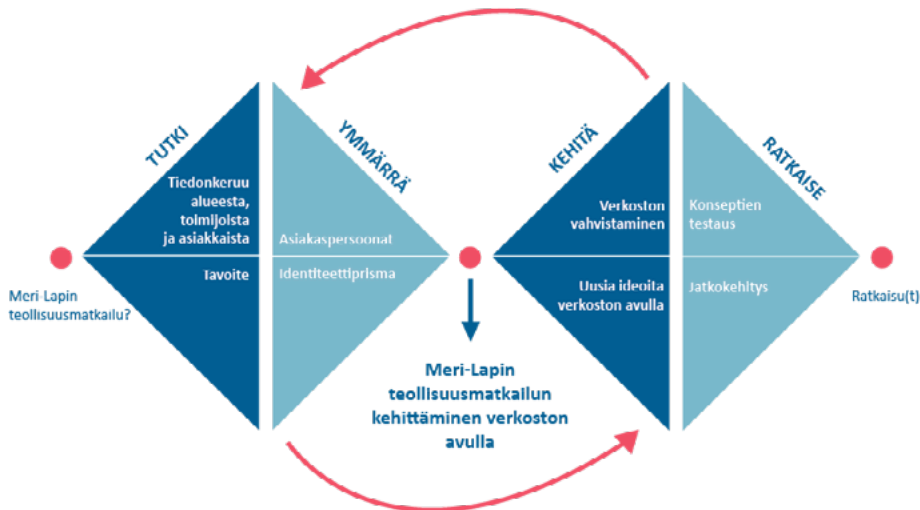
Verkostosta voimaa teollisuusmatkailun edistämiseksi

Meri-Lapin teollisuusmatkailun kehittämistyön tavoitteena on ollut alueen ympärivuotisen matkailun kehittäminen. Tarve kehittämistyölle tunnistettiin niin yrittäjien, matkailuorganisaatioiden kuin kuntien kanssa käydyissä keskusteluissa viime vuosien aikana. Näin ollen monialainen, verkostomainen yhteistyö on ollut keskeisessä roolissa parivuotisen kehittämistyön aikana.

Jo kehittämistyön alkuvaiheessa verkoston toimintaan toivottiin tervetulleiksi niin matkailun, teollisuuden, kiertotalouden kuin esimerkiksi hyvinvointi- ja kulttuuri-alan toimijat. Eri alojen yrittäjien, kehittäjien ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyön edistämisen mahdollistivat kuukausittaiset tapaamiset. Näissä toimijat yhteisvoimin kehittivät teollisuusmatkailun konsepteja eri palvelumuotoilun työkalujen avulla.

Ensimmäisenä tehtävänä teollisuusmatkailun verkosto lähti pohtimaan Meri-Lapin teollisuusmatkailun identiteettiä. Tavoitteena oli pohtia Meri-Lapin teollisuusmatkailun vetovoimatekijöitä. Tämän myötä esimerkiksi vahvat juuret teollisuudessa ja kansainvälisessä yhteistyössä osoittautuivat merkittäväksi tekijäksi identiteetissä. Meri-Lapin teollisuusmatkailun identiteetti on kuvattu tarkemmin Teollisuusmatkailun mahdollisuudet ja uudet tuulet -artikkelissa.

Prosessin etenemisen hahmottamisen tukena käytettiin palvelumuotoilun tuplatimanttia, jonka avulla kehitystyön eteneminen jaetaan tutki-, ymmärrä-, kehitä- ja ratkaise -osioihin (Kuva 1). Palvelumuotoilussa kehitystyön eri vaiheissa sovelletaan kontekstiin sopivia muotoilun menetelmiä sekä tapoja toimia – yhteissuunnittelu sidosryhmien kanssa tapahtuu läpileikkaavasti koko prosessin ajan (Miettinen ym. 2011, s. 34–35).

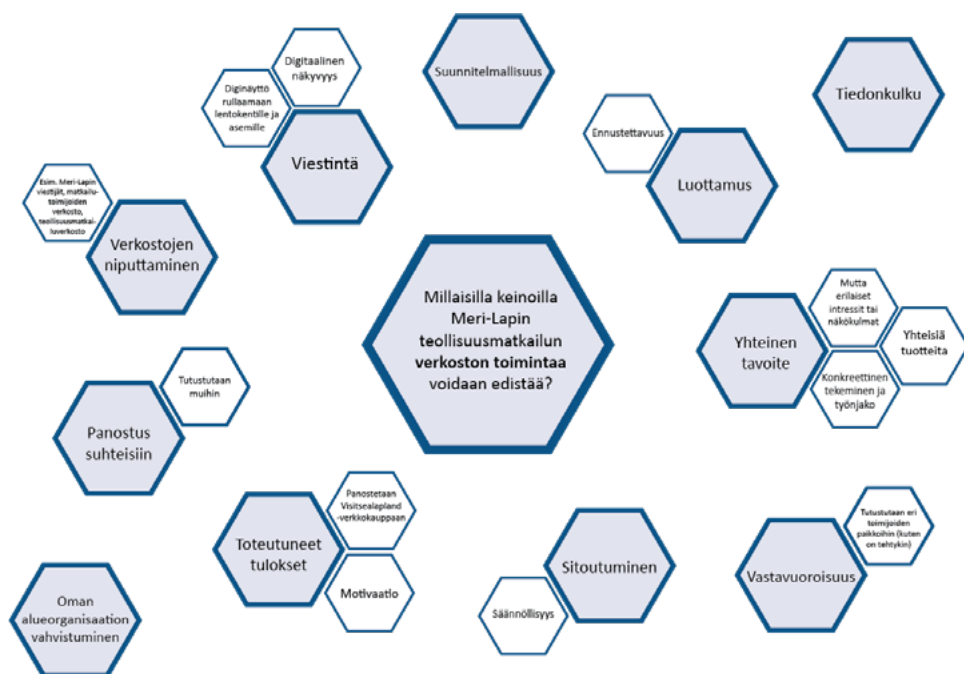

Kuva 1. Tuplatimanttimalli, jota käytetään palvelumuotoilussa prosessikuvauksen visualisoimiseen.

Alueen identiteetin pohtimisen myötä, oli aika siirtyä verkoston vahvistamiseen ja kehittämiseen. Tässä toimijat pääsivät pohtimaan verkoston sisäisten vahvuuksien lisäksi kehittämisen kohteita, mutta myös ulkoisia mahdollisuuksia ja uhkia SWOT-työkalun avulla (Kuva 2). Vahvuudeksi toimijat tunnistivat muun muassa Meri-Lapin paikallistuntemuksen ja eri alojen asiantuntijuuden. Sen sijaan kehittämisen kohteiksi nousivat esimerkiksi näkyvyyden parantaminen sekä tuotekehitys.

Kuva 2. SWOT-nelikenttäkaavio vahvuuksien, kehittämisen kohteiden, mahdollisuuksien sekä uhkien tunnistamiseen työkaluna verkoston kehittämisessä

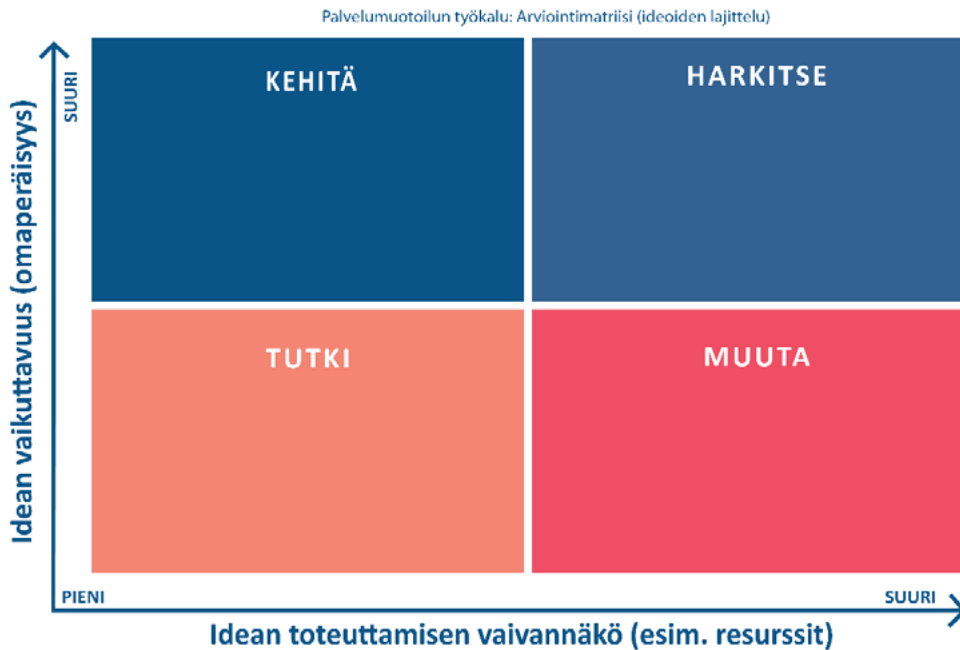

Kuva 3. Lotus blossom -työkalun avulla pohdittiin verkoston kehittämiseen liittyviä teemoja tarkemmin.

Tunnistettujen verkoston toiminnan haasteiden ratkaisemiseksi, pohdittiin keinoja Lotus blossom -ideakartan avulla (Kuva 3). Eri ideoiden ja käytännön ratkaisujen esilletuonti osoitti konkreettisesti, kuinka esimerkiksi luottamuksen, sitoutumisen ja vastavuoroisuuden avulla voidaan toimintaa kehittää eteenpäin.

Meri-Lapin teollisuusmatkailun palvelukonseptien kehittäminen

Kehittämiseen sitoutunut verkosto on työstänyt Meri-Lapin teollisuusmatkailun palvelukonsepteja syksystä 2021 lähtien. Työ lähti liikkeelle uusien konseptien ideoinnilla – tavoitteena oli saada laaja määrä ideoita Meri-Lapin teollisuusmatkailun kehittämiseen. Suuren määrän avulla ideoista oli helpompi poimia toimivimmat ratkaisut jatkokehitykseen. Ideoiden lajitteluun käytettiin Arviointimatriisi-työkalua (Kuva 4) toteuttamiskelpoisuuden sekä omaperäisyyden mittareiden mukaiseen arviointiin. Arviointimatriisin avulla ideoita voidaan arvioida ja poimia suuresta joukosta parhaiten toimivat. Kehitä-osiassa olevilla konsepteilla on uutuusarvoa sekä ne ovat helposti toteutettavissa resurssien puitteissa. Työkalun avulla ideoihin voidaan myös palata myöhemmin sekä esimerkiksi muokata tai yhdistellä niitä. Ideapankin avulla kaikki keksityt ideat löytyvät arviointimatriisin kanssa samasta paikasta, jolloin niihin voidaan palata myös myöhemmin.

Teollisuusmatkailun konseptointi-hanke

Kuva 4. Arviointimatriisi-työkalu ideoiden lajittelun apukeinona.

Konseptien kehittämisen toisessa vaiheessa lähdettiin rajaamaan ideoita konsepteiksi. Business Model Canvas -liiketoimintamalli (Kuva 5) on yksi tapa testata konseptia. Liiketoimintamalli jaetaan liiketoiminnan eri osa-alueisiin. Konseptin arvioinnissa liiketoimintamalli auttaa hahmottamaan, miten eri osa-alueet toimivat. Konseptit (Kuva 6) muodostuivat teollisuusmatkailun teemoihin - kulttuuriperinnön, vastuullisen teollisuuden ja kiertotalouden sekä elintarviketeollisuuden ja maatilamatkailun pariin. Kulttuuriperinnön konseptiksi määrittyi Karihaaran elämyspuisto ja kiertotalouden konseptiksi interaktiivinen ja aistillinen showroom (Liite 1). Maatilamatkailun konsepti (Liite 1) puolestaan käsittää paikallista elämäntapaa esittelevän Makuja Meri-Lapista -tilavierailun.

BUSINESS MODEL CANVAS

liiketoimintamallisuunnitelma

Kuva 5. Business Model Canvas -liiketoimintamallipohja

Konseptien määrittämisen jälkeen, testattiin niiden ansaintalogiikkoja sekä hinnoittelua hyödyntämällä kustannuskortteja, joihin voit tutustua tarkemmin Teollisuusmatkailun ansaintamalli taloudellisen vaikuttavuuden näkökulmasta -artikkelissa. Kyseisten korttien myötä pohdittiin konseptien niin tulo- kuin menovirtoja kustannusrakenteen ymmärtämiseksi.

Konseptien elämyksellisyys vahvistamiseksi, luotiin jokaiselle konseptille Meri-Lapin teollisuusmatkailun erityispiirteitä korostavat tarinat. Esimerkiksi sahateollisuus, perinnekalastuksen muodot sekä kiertotalouden edelläkävijyys ovat ominaispiirteitä alueen toimijoiden yhteistyössä luoduissa tarinoissa. Tarinallistamisen prosessi on kuvattu Tarinat osana teollisuusmatkailutuotteiden elämyksellisyttä -artikkelissa.

Teollisuusmatkailun teemat osana palvelukonsepteja

Konsepteja testattiin kevään 2022 aikana hyödyntämällä erilaisia hahmottamista sekä asiakaskokemuksen selvittämistä tukevia testausmenetelmiä, kuten esimerkiksi asiakkaan rooliin eläytymistä sekä konseptin tuomista visuaaliseen muotoon kuvien kautta. Konseptien testauksissa oli mukana verkoston jäseniä sekä osallistujina että yhteistyökumppaneina toteutuksessa.

Karihaaran elämyspuistokonseptin ohjelmapalveluihin liittyen järjestettiin opaskävely alueella yhteistyössä Meri-Lapin matkailuoppaiden kanssa. Karihaaran opaskävelyn testauksessa tilaisuuden osallistujat pääsivät asettumaan erilaisten kulttuuri- matkailijoiden rooliin empatiakävelymenetelmän kautta. Opaskävelyn aikana tutus-

tuttiin Kemi-yhtiön teollisuusyhdyksunnan alueen henkilötarinoiden kautta sahan menneeseen historiaan kulttuuriperinnöllisesti arvokkaiden vanhojen arkkitehtuuristen rakennusten kautta.

Kiertotalouden ja vastuullisen teollisuuden teema toimi pohjana webinaarille, jossa vastuullinen teollisuusmatkailu pääsi esille erilaisten asiantuntijoiden puheenvuorojen kautta. Mukana oli Lapin ammattikorkeakoulun kiertotalousasiantuntijuutta, yritysnaökölmaa kiertotalouden hyödyntämisestä tuotteistamisessa sekä puheenvuoro vastuullisesta matkailusta myynnin edellytyksenä.

Webinaarin alustuksen avulla aiheen käsittelyä jatkettiin kiertotalouden matkamuisto -työpajassa, jossa osallistujat ideoivat yhdessä sivuvirtamateriaaleista matkamuistoja Meri-Lappiin. Tuotteiden ideoinnin inspiraationa toimi My Favorite Piece -koruyritys, jonka esittelyn kautta kiertotalouden hyödyntäminen yrityksen toiminnassa läpileikkaavalla tavalla toi osallistujille käytännön esimerkin vastuullisesta toiminnasta. Tuloksena syntyi erilaisia kiertotaloutta hyödyntäviä tuoteideoita. Matkamuistokonseptin testaaminen pohjautui Kiertotalouden showroom -konseptiin, jossa asiakkaalla olisi mahdollisuus ostaa sivuvirtamateriaaleista tehty tuote muistoksi.

Maatilamatkailuun sekä paikalliseen elämäntapaan keskittyvää konseptia testattiin esimerkinomaisesti luomalla virtuaalinen esittely maatilasta. Yhteistyökumppanina testauksessa toimi Torniossa sijaitseva Farm Escape -maatila, jossa järjestetään pakopelejä. Konseptia testattiin kansainvälisillä matkailijoilla kyselyn kautta, jonka tavoitteena oli selvittää kokemuksia esimerkiksi palvelun hyödyistä sekä asiakkaiden kokemuksista. Verkostolle järjestetyssä tilaisuudessa esiteltiin virtuaalipalvelun luomisen prosessia ja sen tuottamaa lisäarvoa sekä asiantuntijoiden että maatilayrittäjän näkökulmasta.

Voit lukea konsepteista tarkemmin Meri-Lapin teollisuusmatkailun palvelu- ja tuotekonseptien testaaminen ja tulokset artikkelista.

Lähteet:

Miettinen, S., Ruuska, J., Koivisto, M., Hämäläinen, K., Vilkkä, H., Mattelmäki, T., Vaajakallio, K., Kalliomäki, A., Vaahtojärvi, K., Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion muotoiluakatemia, & Teknologiateollisuus (yhdistys). (2011). Palvelumuotoilu: uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Teknologiainfo Teknova Oy.

Tarinat osana teollisuusmatkailutuotteiden elämyksellisyyttä

Tarinallistamisesta puhuttaessa on kyse niin palveluiden innovoinnista kuin kehittämisestä ja suunnittelusta tarinalähtöisesti. Tarinallistamisen eli niin sanotun tarinalähtöisen palvelumuotoilun tavoitteena on saada palvelu erottautumaan. (Kalliomäki 2022.) Tarinallistaminen on tärkeä strategisen liiketoiminnan työkalu kokemuksellisten elämystuotteiden luomiseen (Kalliomäki 2014, 13).

Keväällä 2022 Meri-Lapin teollisuusmatkailuverkoston yhteistyössä innovoidut, teollisuusmatkailun palvelukonseptit ovat tarinallistettu elämyksiksi. Työn tuloksena syntyneet tarinat esittelevät alueen uniikkia kulttuuriperintöä ja monimuotoista teollisuutta. Nämä tarinat ovat Meri-Lapin alueen toimijoiden hyödynnettävissä esimerkiksi tuotteiden elämyksellisyyden vahvistamisessa.

Tarinaelementtien muodostuminen

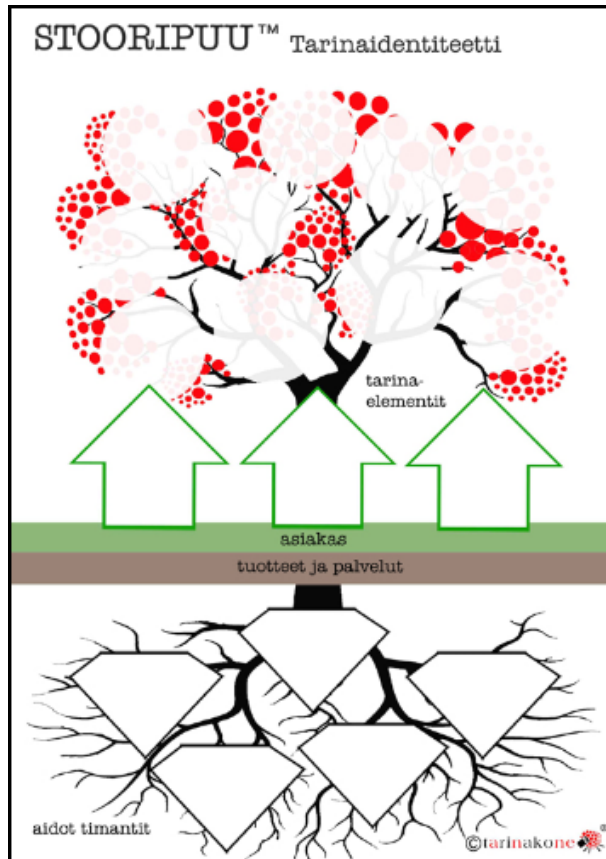
Pohdittaessa Meri-Lapin teollisuusmatkailun erottautumistekijöitä tarinallistamisen näkökulmasta, nousee keskeiseen rooliin merenvoima. Näiden lisäksi saateollisuus, perinnekalastuksen muodot ja kiertotalouden edelläkävijyys ovat Meri-Lapin teollisuusmatkailun ominaispiirteitä. Kyseiset piirteet kulkevat punaisena lankana Meri-Lapin teollisuusmatkailun sekä kehitettyjen palvelukonseptien tarinoissa.

Meri-Lapin teollisuusmatkailun tarinaelementtejä on tunnistettu yhdessä alueen yrittäjien ja kolmannen sektorin toimijoiden kehittäjien kanssa Stooripuu-menetelmän (Kuva 1) avulla. Kalliomäen (2014) luoma menetelmää hyödynnetään niin tarina-identiteetin tunnistamisessa, mutta toisaalta sen hahmottamisessa.

Stooripuu-menetelmän mukaisesti on ensiksi pohdittu Meri-Lapin teollisuusmatkailun toiminnan ydintä - miksi teollisuusmatkailu on alueen vahvuus ja mikä sen merkitys on asiakkaalle. Toisin sanoen tavoitteena on ollut tunnistaa Stooripuun juuret eli Meri-Lapin teollisuusmatkailun aidot timantit. Meri-Lapin teollisuusmatkailun juurissa alueen historia on keskeisessä roolissa – lähtien merenkulusta ja sahateollisuuden perustamisesta luontevan rajayhteisöllisyyden kulttuuriin. Juurissa näkyvät myös arvot, jotka kytkeytyvät historian kautta nykypäivän kiertotalouselämäntapaan sekä rikkaan kulttuuriperinnön esille tuomiseen.

Juurien määrittämisen jälkeen, on siirrytty pohtimaan teollisuusmatkailun kohderyhmää sekä sen tuotteita ja palveluita (Kalliomäki 2022). Asiakkaina voivat olla esimerkiksi kehittämistyössä luodut asiakaspersonat, jotka havainnollistavat tiettyjä teollisuusmatkailun potentiaalisia asiakasryhmiä muun muassa kulttuurimatkailijan, ryhmämatkailijan sekä juurilleen palaavan matkailijan näkökulmista. Meri-Lapin alueella olevat matkailupalvelut koostuvat historiallisista perinnemaisemista, museoista ja kirkoista ja teollisuuden liittyvistä kohteista, kuten tehtaista. Mukana on myös esimerkiksi tunnetuimpia nähtävyyksiä, kuten Kemin Lumilinna ja Jäänmurtaja Sampo.

Merkittävimmissä roolissa Stooripuu-menetelmässä (Kuva 1) on sen oksisto, joka muodostuu tarinaelementtien saralle. Meri-Lapin teollisuusmatkailun osalta kyseiset elementit ovat muodostuneet muun muassa alueen historian, eri henkilöahmojen ja sanontojen myötä. Alueelta löytyy monenlaisia hahmoja sekä menneisyydestä että nykyisyydestä, kuten esimerkiksi fröökynä Appelgren, Mustaparta, Rungius ja Lumilinnan Arttu ja Terttu. “Jo vain met tämä yhdessä kloorataan” -sanonta sisältää yhteistyön merkityksen. (Kalliomäki, 2022.).

Kuva 1. Stooripuu-pohja

Kaiken kaikkiaan Meri-Lapin teollisuusmatkailun tarinassa (Liite 2) nousee esille historian havina:

Meri myrskysi Perämerellä jo aikojen alussa. Aurinko sai jokaisen vesipisaran hohtamaan. Vesi kuljetti mukanaan valtamerten voimat tänne Peräpohjolaan. Siitä sai alkunsa kaikki se ihmisten toimeliaisuus, josta alue tunnettu.

Meri antaa omasta voimastaan alueelle ja sen ihmisille. Perämeren pohjukassa eletään omalla tavalla, rajalla mutta rajattomasti, aina avoimena uusille ideoille. Oululaisten kauppiaiden johdolla perustettiin ensimmäinen saha saarelle. Ja sen jälkeen saapuivat norjalaiset ja perustivat toisen sahan Karihaaraan. Sahateollisuuden lisäksi alueelle kehittyi myös paperiteollisuutta, ja tämän jälkeen myös muita teollisuuden muotoja.

Tarinallisuus osana teollisuusmatkailutuotteiden elämyksellisyyttä

Kuten Meri-Lapin teollisuusmatkailun tarina, myös palvelukonseptien – Karihaaran elämyspuiston, maatilavierailun sekä Kiertotalouden showroomin – tarinaelementit ovat muodostuneet alueen yrittäjien, kehittäjien ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyönä.

Jokaisen konseptin kohdalla kyseisiä tarinaidentiteettejä on pohdittu niin historian, fyysisten elementtien kuin asiakkaiden kautta. Merkittävässä roolissa tarinoiden muodostumisessa ovat olleet myös alueen merkittävät tapahtumat, hahmot, murteet ja vertauskuvat.

Karihaaran elämyspuisto -konseptin tarina (Liite 3) sai nimekseen ”Siskokin pääsi sahalle”. Kyseinen tarina muodostui ihmisten tarinoiden yhdistymisestä teollisuuden kasvuun sekä puun matkasta. Aikoinaan useampi perheenjäsen saattoi päätyä työskentelemään samaan tehtaaseen, sillä teollisuus oli suuri työllistäjä. Matka tehtaalle työntekijän näkökulmasta avaa verhon ennennäkemättömään ympäristöön:

Olet ostanut lipun aikamatkalle. Siirryt ajassa vuoteen 1972. Sinä olet aloittamassa työtehtävässä Karihaaran tehtaalla Meri-Lapissa. Tehtaan ovella uudet työntekijät otetaan heti iloisesti vastaan. Tervetuloa töihin Karihaaran tehtaalle, ja ensimmäiseen työpäivään tehtaalla. Ensimmäisenä vuorossa on esittely tehtaan historiasta. Mikä on siis tämän uuden työpaikkasi tausta, jossa aloitat tänään työt.

Maatilavierailu-konseptin tarina (Liite 4) puolestaan kytkeytyy ”Kalastajan matkalle”. Keskiössä on kalastajan oma tarina kokemuksiineen sekä perinteineen, minkä avulla palvelusta syntyy persoonallinen ja paikallisuutta kunnioittava kokonaisuus. Kalastuksen kokeminen itse on tärkeä osa elämystä:

Kalastaja kutsuu sinut mukaansa kalastusmatkalle Meri-Lappiin. Hän kutsuu sinut kokemaan Meri-Lapin ainutlaatuiset vesistöt hiljaisuudessa kalareissulla, kuulemaan kalastamiseen liittyvistä perinteistä ja lopuksi nauttimaan tuoreesta itsepyydetystä kalasta.

Kiertalouden showroomin konseptin tarina (Liite 5) sen sijaan kuvailee, kuinka “Tehtaan työntekijät kierrättävät”. Tämä tarina kuvailee, kuinka Meri-Lapin ihmiset olivat kiertotalouden edelläkävijöitä omana aikanaan. Tarina päähenkilönä työmies Veikko työskentelee sahalla tai tehtaassa. Kekseliäisyytensä myötä, hän hyödyntää tehtaalta saamiaan ylijäämämateriaaleja innovatiivisella tavalla:

Työmies Veikosta kerrotaan monenlaisia tarinoita. Jotkut sanovat hänen jopa rakentaneen talonkin tehtaalta saaduista elementeistä. Veikko oli kekseliäs. Hän, kuten monet muutkin, sai tehtaalta käyttöönsä kaikenlaista, ylijäämää ja raaka-aineita. Se oli työntekijöiden etu aikoinaan, olit sitten töissä sahalla tai tehtaalla. Ja se näkyi ihmisten elämässä. Kodeissa ja pihalla oli erilaisia asioita, jotka oli tehty tehtaan annista. Meri-Lapin ihmiset olivat kiertotalouden edelläkävijöitä omana aikanaan.

Tarinoiden hyödyntäminen teollisuusmatkailu-tuotteiden kehittämisessä

Tarinallistaminen vahvisti palvelukonseptien sekä koko Meri-Lapin teollisuusmatkailun identiteettiä. Kokonaisuudessaan tarinaelementtien pohtiminen toi mieleen toimijoille havaintoja ja yhteisiä muistoja Meri-Lapin teollisuushistoriaan liittyen. Tämä omalta osaltaan edistää alueen toimijoiden yhteistä tavoitetta alueen teollisuusmatkailun kehittämiseksi.

Lähteet:

Kalliomäki, A. 2014. Tarinallistaminen: palvelukokemuksen punainen lanka. Talentum.
Kalliomäki, A. 2022. Teollisuusmatkailusta tarinallistamalla elämys! -työpaja 16.3.2022. Teollisuusmatkailun konseptointi -hanke

Teollisuusmatkailun ansaintamalli taloudellisen vaikuttavuuden näkökulmasta

Teollisuusmatkailun konseptointi hankkeessa on ollut tarkoituksena tarjota useita näkökulmia liittyen eri palvelutuotteiden ansaintamallien rakentamiseen. Palvelutuotteen tarjoajat eivät aina huomaa kaikkia kustannuselementtejä hinnoitellessaan palvelutuotetta. Tämä aiheuttaa hinnoittelussa alihinnoittelua, joka voi johtaa toimintaan pienellä katemarginaalilla. Tämän artikkelin tarkoituksena on antaa lukijalle ajatuksia siihen, miten teoreettista näkökulmaa voidaan hyödyntää rakennettaessa hinnoittelua palvelutuotteelle.

Teollisuusmatkailun konseptointi hankkeessa muokatun liiketoimintamallin kehittämisessä on hyödynnetty teoreettista liiketoimintamallia, joka perustuu Osterwalder Business Model Canvas menetelmään: palvelun kustannusrakenne (Liite 6) sekä Nancy Bockenin kestävän kehityksen liiketoimintamallin rakenteeseen (Liite 7). Teollisuusmatkailun liiketoimintamallista voidaan tutkia mitä eri osa-alueita tuotteen rakentamiseen voidaan sisällyttää. Teollisuusmatkailutuotteiden ja –palveluiden tuotekonseptien rakentamisen apuna voidaan käyttää alla näkyvää (Kuva 1) teollisuusmatkailun liiketalousmallia, missä on pyritty huomioimaan kannattavuus, kestävä talous suhteessa eri sidosryhmiin ja alueen teollisuuteen liittyvä kulttuuritausta. Teollisuusmatkailun liiketoimintamallissa olemme keskittyneet kestävän talouden osa-alueisiin, minkä sisältöön on saatu myös vaikutteita Kolmen kerroksen kestävän kehityksen liiketalousmallin talousmallista (Liite 8).

Taulukossa 1 olevaa mallia on hyödynnetty työpajoissa ja sen pohjalta on rakennettu palvelutuotteille hinnoitteluaihioita, joita alueen toimijat voivat hyödyntää omassa toiminnassaan.

Taulukko 1. Teollisuusmatkailun liiketoimintamalli

Teollisuusmatkailun ansaintamalli taloudellisen vaikuttavuuden näkökulmasta Teollisuusmatkailun liiketalousmalli						
Soveltuvuus		Toivottavuus			Soveltuvuus	
Arvon luonti		Arvolupaus			Arvon tuottaminen	
Tärkeimmät yhteistyökumppanit	Tärkeimmät prosessit	Yhteisö	Asiakkaat	Ympäristö	Asiakassuhteet	Asiakassegmentit
Paikalliset yritykset ja matkailualan toimijat	Markkinointi Tapahtumien ja sisällön tuotanto	Paikalliset pientuottajat (esimerkiksi hunaja), maatilat, kalastajat ja kulttuurituottajat.	Paikalliset, alueelliset, kansalliset ja kansainväliset turistit ja vierailijat.	Aito nykyinen toimintaympäristö tai historiaan sidotut paikat ja maisemat.	- Tapahtumat - Tarinat - Julkaisut - Taide - Ympäristö - Historia eläväksi nykypäivään - Elämykset (maut, tuoksut)	Paikalliset perheet ja heidän vieraat ja muualta tulleet sukulaiset
Matkailuorganisaatiot paikalliset, alueelliset, kansalliset ja kansainväliset	Logistiikka (kohteen saavutettavuus)	Raskasteollisuus tarinoiden ja historian sekä vanhojen alueiden kautta (esim. Vanha pääkonttori tehdasalueen ulkopuolella).	Vierailijat päiväkotit-, koululais-, opiskelija- ja asiantuntijaryhmät sekä ammatin tai liikesuhteiden puolesta paikkakunnalla vierailevat.	Museot		Koululais-, tarha- ja opiskelijaryhmät
Museot			Matkailijat, jotka etsivät juuriaan esi-isien jälkiä seuraten paikallisesti.	Tehdasalueiden lähistöltä löytyvät retkeily ja ulkoilumahdollisuudet (esim geokätköily ja niiden kartat).		Turistiryhmät ja itsenäiset matkailijat.
Sisällön tuottajat, taiteilijat						Asiantuntija- ja ammattiryhmät matkailijat
Osuuskunnat Urheiluseurat Vapaaehtoisorganisaatiot						
Tärkeimmät resurssit	Tärkeimmät resurssit	Arvon saavutettavuus			Jakelukanavat	
Paikallinen raskasteollisuus	Aidot alueella toimivat alkutuotanto, tuotanto ja teollisuus ja raskasteollisuus yritykset.	Kustannusrakenne	Ansaintamalli			
Paikalliset pientuottajat		Investoinnit esimerkiksi vanhan teollisuuslaitoksen pääkonttorin ympäristössä olevan - maa-alueen muokkaaminen puismaiseksi virkistysalueeksi, - teollisuusteemaisen leikkipuistokalusteisiin tarvittavat investoinnit - geokätköily reitin rakentaminen alueelle ja karttojen painaminen	Kehittämisyksityydessä hankerahoitus ja omarahoitus sekä aluerahoitus sekä kansallinen kehittämisrahoitus.		Paikalliset asukkaat, paikalliset yritykset, paikalliset taiteilijat ja käsityöläiset, tapahtumien järjestäjät, markkinointi- ja matkailuorganisaatiot. Sosiaalinen media, paikallinen, alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen media.	
Paikalliset maa- ja metsätaloustoimittajat	Alueelta löytyvä alkuperäinen ja nykyinen kulttuuriperintö, taide ja tarinat liittyen teollisuuteen ja tuotantoon.		Pääsylipputulot Tapahtumien ja esitysten lipputulot			
Logistiikka-alan yritykset	Jatkuva tuotekehitys teollisuusmatkailukehitystyön näkökulmasta huomioiden eri matkailijakohderyhmät.		Tulot matkailijoiden paikallisista käyttämästä palveluista kuten esimerkiksi: Ruoka ja ravintolapalvelut Majoituspalvelut hyvinvointipalvelut			
Tapahtuma- ja festivaalit tuottajat	Yhteistyön koordinoivat henkilöt ja heidän asiantuntijuuksien rakennettaessa alueen aitoon kulttuuriperintöön tai nykyhetken pohjautuvia teollisuusmatkailutuotteita paikallisille ja matkailijoille sekä kansainvälisille turisteille.					
Toteuttamiskelpoisuus						

Teollisuusmatkailun liiketalousmallissa on pohdittu yleisellä tasolla kuvitellun teollisuusmatkailutuotteen taloudellista vaikuttavuutta yrityksen ja sen sidosryhmien näkökulmista. Vaikuttavuuden arvioinnissa Teollisuusmatkailun liiketalousmallissa on tavoitteiksi valittu toteuttamiskelpoisuus, toivottavuus ja soveltuvuus sekä arvonsaavutettavuus. Tavoitteiden toteuttamiskelpoisuutta on tarkasteltu seuraavasti:

1. Soveltuvuus – Arvontuottaminen: asiakassegmentit, asiakassuhteet ja jakelukanavat
2. Toivottavuus – Arvolupaus: yhteisö, asiakkaat ja ympäristö
3. Soveltuvuus – Arvon luonti: tärkeimmät yhteistyökumppanit, prosessit ja resurssit
4. Arvon saavutettavuus: kustannusrakenne ja ansaintamalli.

Näiden eri osa-alueiden tutkimisella, yhteistyön rakentamisella ja teollisuusmatkailutuotteiden tuotekehityksellä rakentuen alueen aitoon kulttuurin taustaan voidaan kehittää kestäviä teollisuusmatkailutuotteita ja -palveluita.

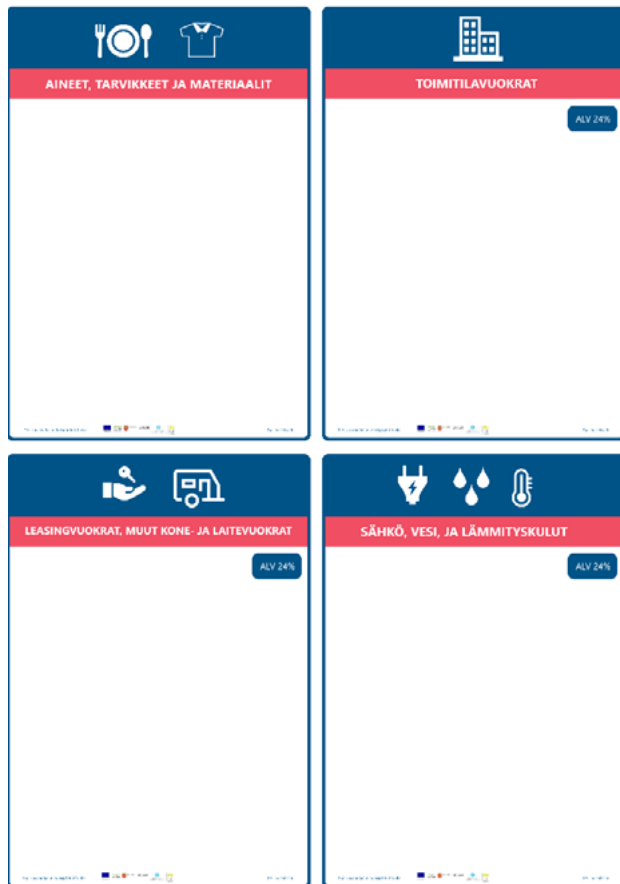
Ansaintamallin kehittäminen teollisuusmatkailu työpajassa

Joulukuussa 2021 teollisuusmatkailun ansaintamallin kehittämiseen liittyvässä työpajassa oli mukana useita eri Meri-Lapin alueen toimijoita, joilla oli yhteinen kiinnostus kehittää teollisuusmatkailuun liittyviä palvelukonsepteja. Osallistujat olivat pääasiassa matkailualan toimijoita mm. ohjelmapalvelujen tuottajia, majoittajia sekä teknisiä ratkaisuja tuottavia toimijoita. Syksyn 2021 aikana oli pidetty kolme työpajaa kyseisten toimijoiden kanssa, joissa oli kehitetty eri teemat kolmelle palvelutuotteelle. Ansaintamalli työpajassa hinnoiteltiin kyseisiä palvelutuotteita kyseisiin teemoihin. Teemat, joihin palvelutuotteita hinnoiteltiin, olivat kulttuuriperintö, vastuullinen teollisuus ja kiertotalous sekä elintarviketeollisuus sisältäen maatilamatkailun. Kulttuuriperinnön teeman alle oli muodostunut palvelutuote - Elämyksellinen puuteollisuus –Karihaaran elämyspuisto. Meri-Lapin vastuullisen teollisuuden palvelutuote oli – Kiertotalous ja Showroom & matkamuistot. Elintarviketeollisuuden palvelutuote oli – Makuja Meri-Lapistä sisältäen maatilavierailun.

Hinnoittelun pohjana käytettiin Osterwalder Business Model Canvas-menetelmää, jonka kautta ansaintamallia tarkasteltiin taloudellisen vaikuttavuuden näkökulmasta. Kolmen eri teeman ympärille oli koottu työpajaan osallistujista ryhmät, jotka lähtivät pohtimaan kyseiseen teemaan ansaintamalliin liittyviä asioita. Mikä on palvelutuotteen arvolupaus, asiakasryhmä, kumppanit, jakelukanavat, resurssit, ydintoiminnot, kustannusrakenne sekä miten saadaan palvelutuotteelle katetta.

Työtä helpottamaan oli käytössä Kuvan 1 mukaiset ”kustannuskortit”, joiden kautta ryhmäläiset pääsivät konkreettisesti pohtimaan palvelutuotteen tulo- ja menovirtoja. Kustannuskortit käsittelivät mm. mitä materiaaleja, tarvikkeita, henkilöresursseja, investointeja sekä mitä markkinointiin liittyviä panostuksia tarvitaan palveluntuottamiseen.

Palvelutuotteille saatiin “kustannuskortteille” hahmoteltua kustannusrakenne ja sen jälkeen pystyttiin miettimään palvelunkäytäjälle palvelutuotteen loppuhintaa. Hinnanmäärittelyyn liittyen benchmarkattiin olemassa olevia samantyyllisiä palvelutuotteita ja kyseisten tuotteiden loppuhintaa. Esimerkkinä oli mm. Paimion parantolan opastettu kierros, joka oli hinnoiteltu 1,5 h 20 €/henkilö omatoimimatkailijalle. (Alvar Aalto Foundation 2022.) Kyseisestä palvelutuotteesta saatiin vertailukohtaa siihen, mitä asiakas voi maksaa esimerkiksi olevasta palvelutuotteesta. Muuttuvia kustannuksia kyseisessä kohteessa oli opaspalvelu ja kiinteä kustannuserä muodostui rakennuksen ylläpidosta. Rakennuksen ylläpitokustannuksen arvioiminen tuotteen hinnoitteluun oli haastavaa hahmottaa.

Kuva 1. Työpajassa käytetty malli “kustannuskortista”

Työpajoissa teemoihin kehitetyt ansaintamallit

Kulttuuriperintöön liittyvässä Karihaaran elämyspuiston ideassa asiakas pääsee tutustumaan alueen perinteisiin ja historiaan. Ansaintamallin kehittämisen työpajassa tuotettiin hinnoittelumalli, josta näemme miten ja mitä kustannuksia syntyy kyseiselle palvelutuotteelle. Kuvasta 2 voimme nähdä palvelutuotteen hintaan vaikuttavia kustannustekijöitä. Tuotteen hinnoittelu vaatii useampien osapuolten yhteistoimintaa palvelutuotteen hinnoittelun muodostukseen. Kehitystyössä tarvitaan mukaan erilaisia toimijoita, jolloin palvelutuotetta voidaan kehittää yhdessä toimijoiden kanssa.

Elämyksellinen puuteollisuus - Karihaaran elämyspuisto -

Osuuskunta-rakenne, jolloin yrittäjät ja yhdistykset rakentavat yhteistyössä kohteen konseptin

Metsä Fibren historia vanhassa pääkonttorissa

Puistomaisessa palvelussa liput toimivat ”tehtaan kellokortteina” ja lapset voivat leikkiä metsäteollisuusteemaisessa leikkipuistossa, alueella myös kahvila ja erilaisia ohjelmapalveluja teemaan liittyen

Kustannusesimerkit:

- Palkat: oppaat, kahvilatyöntekijät, siivoustyöntekijät
- Siivous, korjaus ja vartiointi: muuttuvat ja kiinteät kulut
- Toimitilavuokrat: Karihaara
- Muut kiinteät kulut: osuuskunta, ympäristöhoito, koronapassi
- Markkinointi ja mainonta
- Kone- ja laitehankinnat: intra (perusrakenne), osuuskunta
- Alihankkijat: kahvila, oppaat, ohjelmapalvelut, matkamuistot
- Investoinnit

Kuva 2. Työpajan tuloksista liittyen ansaintamallin kehittämiseen kulttuuriperintöteemaan

Vastuullinen teollisuus ja kiertotalouteen liittyvässä ideassa Showroom osallistaa asiakkaat tietoisuuteen kiertotaloudesta ja sen tuomista uusista mahdollisuuksista. Asiakkaat kaipaavat osallistavaa toimintaa. Asiakkaat voivat tehdä sivuvirtamateriaaleista itselleen ”Made in Meri-Lappi”- matkamuiston. Tämä on verrattavissa vastaavanlaiseen ideaan Heurekaassa, jossa Kolikon tie -näyttelyssä asiakas voi valmistaa oman kolikon ja ikuistaa siihen omat kasvonsa. (Heureka 2022.) ”Made in Meri-Lappi”-palvelutuoteideassa kustannusrakenne on mietittynä Kuvassa 3. Palvelutuotteen hinta määräytyy sen mukaan, mitkä ovat toimitilat, kiertotalouden materiaalit sekä millaiset ”työskentelylaitteet” tarvitaan mukaan palveluntuottamiseen.

VASTUULLINEN TEOLLISUUS JA KIERTOTALOUS

Meri-Lapin vastuullinen teollisuus - Kiertotalouden matkamuistot -

- Kiertotalouden sivuvirroista tehtyjen matkamuistojen kehittäminen → vastuullisuus, ekologisuus, tarinallisuus, paikallisuus
- Pienestä liikkeelle → Ketkä alueen toimijat voisivat toteuttaa idean?
- Myyntiin idyllisiin tiloihin tai teollisuuden toimijoiden läheisyyteen sekä matkailutoimijoiden/teollisuuden läheisyyteen, matkamuistomyymälöihin tai lentokentälle
- Samalla voidaan tuoda esille Meri-Lapin matkailutoimijoiden vastuullista toimintaa → Olemassa olevan vastuullisen toiminnan sekä kiertotalouteen liittyvien tekojen korostaminen esimerkiksi viestintäkanavien kautta

Kustannusesimerkit:

- Valmistukseen liittyvät kulut (palkat, työkoneet, materiaalit ja tarvikkeet)
- Toimitiloihin liittyvät kulut
- Markkinointi ja mainonta

→ hinta määräytyy näiden tekijöiden mukaan + mitä asiakas on valmis maksamaan tuotteesta?

Kuva 3. Työpajan tulokset liittyen ansaintamallin kehittämiseen vastuullinen teollisuus ja kiertotalousteemaan

Elintarviketeollisuuden palvelutuoteideaan sisältyy maatilamatkailu, jossa asiakas pääsee lähelle luontoa. Tässä palvelutuotteessa asiakas pääsee osallistumaan maatilán aktiviteetteihin sekä tutustumaan maatilán tuotantoprosesseihin. Maatiloilta on mahdollisuus ostaa paikallisia elintarvikkeita. Lisäksi maatilat voivat tarjota ostettavaksi esittelytiloissa muiden tuottajien tuotteita. Tiloihin luodaan 360-virtuaalielämys, jonka kautta asiakas voi tutustua tarkemmin maatilán toiminnan eri prosesseihin. Tämän palvelutuotteen hinnoittelu tapahtuu yhdessä palvelutuottajan kanssa. Myytävien tuotteiden hinta määräytyy yleisen kustannustason mukaisesti. Tilán virtuaalivierailusta voidaan periä sisäänpääsymaksu. Palvelunkate tulee kuitenkin suurilta osin myytävistä maatilán tuotteista.

“Makuja Meri-Lapista” teemaan kuuluu kalastus, ruuan valmistus sekä ruokailu. Tämä palvelu mukautuu ympärivuotisuuteen hyödyntäen kalastuksen monipuolisuutta sekä eri kalalajien kalastusta sekä kalastustapoja. Kuvasta 4 voimme nähdä esimerkkilaskelman kyseiselle palvelutuotteelle. Palvelunhinta on laskettu 160 henkilölle, jolloin kustannukset saadaan pysymään kohtuullisena yhtä asiakasta kohden.

ELINTARVIKETEOLLISUUS SISÄLTÄEN MAATILAMATKAILUN

Paikallinen elämäntapa
- Makuja Meri-Lapista -

Esimerkkilaskelma 160 x palvelu (ei sisällä kuljetusta hotellilta yrittäjän luo):

Kustannus	€	Kustannus	€
Ruoka	18,00	Polttoaineet/kalusto	30 /ryhmä
Matkat	3,40	Työkustannukset	57 /ryhmä
Vakuutus	0,50		
Kotisivut	1,00		
Markkinointi	2,25		
Laitekulut	1,00		
Yhteensä	26,15		

Hinta 48€ + alv. 24% = **59€ loppuhinta asiakkaalle**

Kuva 4. Työajan tuloksista liittyen ansaintamallin kehittämiseen elintarviketeollisuus sisältäen maatilamatkailun

Teollisuusmatkailu tulevaisuudessa

Työpajoissa tuotetut ideat ja näihin luodut ansaintamallit antavat alueen toimijoille mahdollisuuden kehittää itsenäisesti tuotteita ja palveluita yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Työpajassa alueen toimijoilla oli mahdollisuus hyödyntää erilaisia mallipohjia palvelutuotteiden hinnoittelussa. Työpajoissa tuotetut hinnoittelumallit antoivat käytännön näkökulman teoreettisten liiketoimintamallien hyödyntämiseen. Palvelutuottajat näkivät miten, Osterwalder Business Model Canvas-menetelmää ja Nancy Bockenin kestävän kehityksen liiketoimintamallia voi käytännössä hyödyntää palvelutuotteen hinnoittelussa ja tulevaisuuden teollisuusmatkailutuotteiden kehittämissä. Kuvassa 5 hankkeessa mukana olevat toimijat työpajassa joulukuussa 2021.

Kuva 5. Ansaintamallin kehittämisen teollisuusmatkailu työpajassa joulukuussa 2021 Kotieläinpuisto Arkadiassa (©Eveliina Heikkilä)

LÄHTEET

- Alvar Aalto Foundation 2022. Viitattu 17.3.2022 <https://visit.alvaraalto.fi/fi/kohteet/paimion-parantola/>
- Bocken, N. 2021. Sustainability Science Days 2021 Webinar presentation, Boosting circular economy
- Bocken, N. 2021. Sustainability Science Days 2021 Webinar presentation, Boosting circular economy
- Heureka 2022. Viitattu 17.3.2022 <https://www.heureka.fi/nayttely/kolikon-tie/>
- Joyce, A., & Paquin, R. L. (2016). The triple layered business model canvas: A tool to design more sustainable business models. *Journal of cleaner production*, 135, 1474-1486.
- Osterwalder, A., Pigneur, Y., Clark, T., Smith, A. & Pijl, P. v. d. (2010). *Business model generation: A handbook for visionaries, game changers, and challengers*. John Wiley & Sons.

Meri-lapin teollisuusmatkailun palvelu- ja tuotekonseptien testaaminen ja tulokset

Syksyllä 2021 Teollisuusmatkailun konseptointi hankkeessa työstiin Meri-Lapin teollisuusmatkailun palvelu- ja tuotekonseptia. Verkoston kehittämisen ja alueen identiteetin vahvistamisen jälkeen prosessi jatkui tuotteistamisen ideoinnin parissa. Kulttuuriperintö, elintarviketeollisuus sisältäen maatilamatkailun sekä kiertotalous ja vastuullinen teollisuus toimivat hankkeen teemoina ja pohjana konseptien luomiselle. Tarinallistamisen avulla konseptien sisältöjä syvennettiin. Tuloksena syntyneitä teollisuusmatkailun konseptia pilotoitiin eli testattiin kevään 2022 aikana hyödyntäen erilaisia muotoilun menetelmiä sekä verkoston yhteistyötä.

Konseptien testausten suunnittelussa lähtökohtana oli toteuttamiskelpoisuus ja inspiraation tuottaminen. Konseptia pyrittiin testaamaan aidossa ympäristössä, mutta menetelmänä käytettiin myös esimerkiksi erilaisia prototypoinnin eli nopean kokeilun keinoja, laadullisen tiedonhankinnan keinoja sekä ideointia. Jokaisen testauksen yhteydessä järjestettiin avoin palautetilaisuus, jossa osallistujat reflektivat konseptin jatkokehitysmahdollisuuksia myös verkoston toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta. Testauksista saatua aineistoa käytettiin jatkokehitystoimenpiteiden luomiseen sekä konseptien dokumentointiin.

KARIHAARAN KULTTUURIPERINNÖN TARINALLISTETTU OPASRETKI

Syksyn 2021 työpajoissa kehitettiin Kulttuuriperintö – teemaan konseptia Karihaaran elämyspuisto. Konseptia testattiin ohjelmapalveluihin liittyen yhteistyössä Meri-Lapin matkailuoppaiden kanssa opaskävelynä keväällä 2022. Karihaaran opaskävelyn ideana oli kuljettaa asiakkaita Kemi-yhtiön teollisuusyhdyskunnan alueella tarinoiden kautta sahan menneeseen historiaan, käsitellen alueen kulttuuriperintöä.

Opaskävelyllä Meri-Lapin matkailuoppaiden opas Päivi Koskela esitteli edellä mainittujen vanhojen kartanonomaisten rakennuksien kautta kävelyyn osallistujille Karihaaran vanhan teollisuusyhdyskunnan aluetta hyödyntäen esittelyssään tarinallistamista. Talot ja alueet saatiin elämään eri asiakasrooleissa oleville osallistujille (Kuva 1).

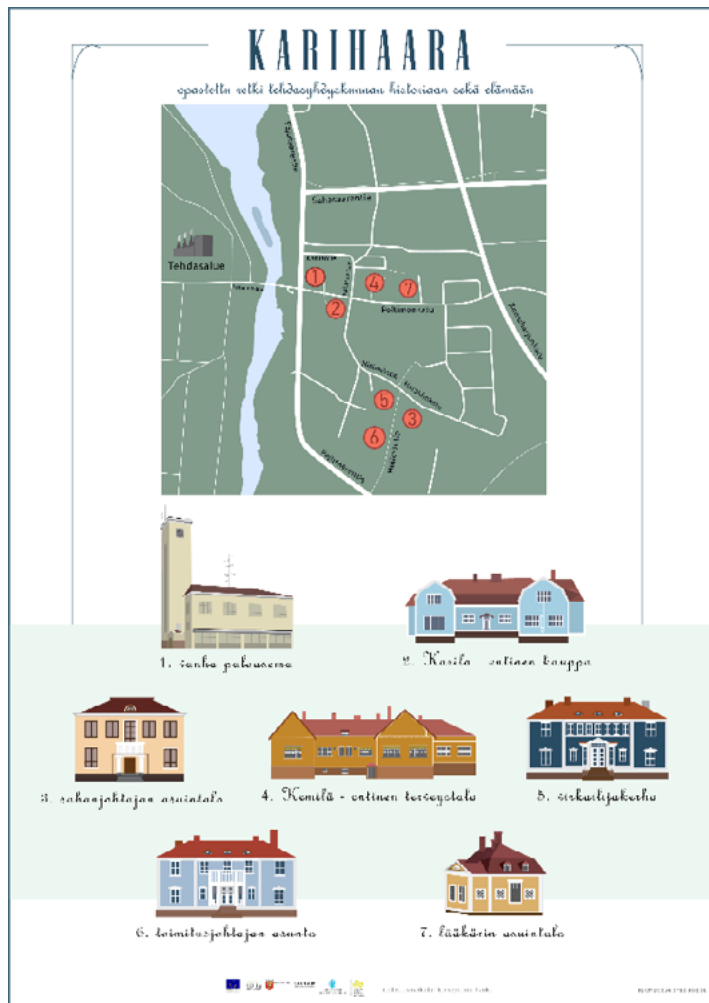
Kuva 1. Vasemmalla Kemilä - entinen terveystalo. Oikealla opas Päivi Koskela kertomassa alueen historiasta.

Opastuskierroksen suunnittelua varten oppaan oma tietopankki sai täydennystä hankkeessa tehdystä Meri-Lapin alueen kulttuuriperintöön liittyvästä julkaisusta. Hankkeen aiemmassa tarinallistamiseen liittyvässä työpajassa ideoitu ”Sisko pääsi tehtaalte töihin” idea nousi esille draamaopastuksen avulla, jolloin historiaa käsiteltiin myös paikallisen alueella asuneen ja eläneen roolihahmon näkökulmasta. Alueen havainnoimisen apuvälineeksi kuvitettiin kartta Karihaaran vierailun kohteena olevasta alueesta sekä siellä sijaitsevista tunnetuista historiallisista kohteista.

Konseptin testauksessa käytettiin -menetelmää, jossa osallistujat asettuvat asiakkaiden rooliin ja havainnoivat palvelua asiakasnäkökulmasta (Innokylä, 2022). Menetelmän avulla saatiin tietoa eri asiakkaiden tarpeista opaskävelyssä. Kulttuuri-matkailijoiden asiakasrooleja/-persoonia olivat juurilleen palaaja, utelias sekä seniori (Liite 9). Asiakasroolien tunteiden tunnistamisessa palvelun eri osioissa käytettiin apuna palvelupolkupohjaa.

Karihaaran tehdasyhdyskunnan historiaa

Kemi-yhtiön alueen historiaa lähestytään alueen rakennuksien kautta. Useita Kemi-yhtiön teollisuusyhdyskunnan alueen rakennuksista on suunnitellut arkkitehti W. G. Palmgvist (1881–1964). Palmgvist suunnitteli useita tehdasyhdyskunta alueita kuten Kaukaan Tehdas Oy:n Lauritsalaan, Serlachius Oy:n rakennukset Mänttään sekä Kankaan paperitehtaan Jyväskylään. Hänen arkkitehtuurinsa edustaa barokkivaikutteista massiivista klassismia, joka on nähtävissä Kemi-yhtiön alueen rakennuksissa varsinkin sahanjohtajan asunnossa sekä vanhassa pääkonttorissa, joka nyt ei sisältynyt opaskävelykierrokseen. (Arkkitehtimuseo 2022.)

Kuva 2. Karihaaran opaskävelyn testaukseen kuvitettu kartta. (© Eveliina Heikkilä)

Kuvassa 2 olevasta kartasta näemme alueen rakennukset, jotka kuvaavat Kemi-yhtiön teollisuusyhdyskunnan aluetta. Kuvassa ensimmäinen rakennus on paloasema vuodelta 1936, jonka suunnitteli W. G. Palmqvist. Paloaseman jälkeen rakennuksessa on toiminut puhelinkeskus sekä tehdasalueen hätäkeskus. Kuvan toinen rakennus Kari-la vuodelta 1912, jonka suunnittelijana toimi arkkitehti Harald Andersen. Kyseisessä rakennuksessa on alkujaan toiminut yhtiön kauppa. Sen jälkeen rakennus on toiminut työhönottajan toimistona, ja alue on toiminut myös työntekijöiden työnjakopai-kana. Kuvan kolmas rakennus on sahanjohtajan asunto vuodelta 1939–1940 ja myös tämän rakennuksen suunnittelijana on toiminut W. G. Palmqvist. Tämä rakennus kuvaa rakennustyyliiltään erinomaisesti massiivista barokkivaikutteista klassismia. (Hedman 2008, 17.)

Kuvan neljäs rakennus on nimeltään Kemilä, jonka suunnitteli arkkitehti Victor J. Sucksdorff. Rakennus valmistui vuonna 1908 yhtiön sairaalaksi. Rakennus näkyy myös valokuvana kuviossa 1. Sairaala toimi koko lähialueen sairaalana, sillä vuosisadan alkupuolella alueella ei ollut muuta sairaalaa. Sairaalassa hoidettiin yhtiön henkilökuntaa sekä lähialueen asukkaita läpi elämän. Kemin yleinen sairaala aloitti toimintansa 20. tammikuuta 1941 ja siihen asti yhtiön sairaala vastasi alueen väestön sairaalahoidosta (Kemi 2022). Rakennuksessa on sen jälkeen ollut useita toimijoita, lääkärin vastaanotto on toiminut Kemilässä vuoteen 2006. (Hedman 2008, 17.)

Kuvassa 2 viidentenä rakennuksena on virkailijakerho vuodelta 1912, jonka suunnitteli arkkitehti Birger Federley. Kyseinen rakennus on toiminut yhtiön edustustilana sekä yhtiön vieraiden majoitustilana. Kyseisen arkkitehdin suunnitelma on myös kuvassa 2 oleva kuudes rakennus, joka on toimitusjohtajan asunto vuodelta 1921. Rakennuksen erikoisuuksina ovat talon rakennustapa. Talo on tehty pystyhirsistä ja vuorattu pystylaudoin sekä talossa on kauniit koristeelliset parvekkeet. Talon ensimmäinen asukas on ollut tehtaanjohtaja August Snellman 1912 ja viimeisin asukas oli kartonkitulosyksikön johtaja Seppo Puotinen vuoteen 2002. Talossa on asunut vuosina 1979–1990 toimitusjohtaja Erik Volmari ja hänen mielestään asunto on ollut hyvä paikka asua. Yksityiskäytössä Volmareilla on ollut rakennuksen kolme yläkerran huonetta sekä aula. Talon kellarissa oli sauna ja keskikerroksessa edustustilat sekä keittiö. Volmarin mukaan rakennuksessa on käynyt vieraina suomalaisen metsäteollisuuden ja vakuutusyhtiöiden johtohenkilöitä sekä poliitikkoja. Volmarin mukaan toimitusjohtajan asunto on ollut helvetin hyvä asunto. Viimeisenä kuvan 2 kartassa on lääkärin asuintalo vuodelta 1916, jonka on suunnitelleet arkkitehtiveljekset Valter ja Ivar Thomé. (Hedman 2008, 16.)

Osallistujilta palauteta opaskävelystä

Opaskävelyn testauksen jälkeen osallistujille järjestettiin palautetilaisuus, jossa käytiin läpi osallistujien ajatuksia sekä palvelusta, että verkoston näkökulmasta. Asiakasroolien palautteesta voimakkaimmin nousi esille oppaan asiantuntijuuden sekä tarinallisuuden arvostus. Alueen kohteet, historia sekä elämä esiteltiin henkilöhahmojen kautta tarinana, jolloin sisältö jäi paremmin mieleen. Osallistujat osallistettiin mukaan roolien avulla.

Empatiakävelyn kautta asiakkaan roolissa olleet henkilöt antoivat palautetta opastuksesta. Palautteesta nousi esille oppaan innostavuus. Tarinankerrontaa pidettiin erinomaisena keinona tuoda esille alueen historiaa. Osallistujia aktivoidtiin kävelyllä erilaisilla rooleilla ja työnjohtajan talon edessä yksi osallistuja oli esimerkiksi työnjohtaja Petrus Pomo, joka kertoi kävelyn alussa jaetusta roolilapusta kyseisen rakennuksen valmistumisvuoden sekä talon suunnitelleen arkkitehdin nimen. Tästä opas jatkoi tarinankerrontaa liittyen työnjohtajan elämään.

Tätä toimintatapaa pidettiin hyvänä keinona herättää osallistujien mielenkiintoa opaskävelyn. Haasteiksi koettiin epävakaa sää ja isomman ryhmän hallitseminen. Kysymykseksi nousi, minne alueella saa mennä sekä miten autotiellä voidaan liikkuu ryhmän kanssa turvallisesti.

Asiakkaan roolissa olleet kävelijät pohtivat myös sitä, mistä opaskävelykierroksen voisi ostaa. Selkeän infopisteen puuttuminen Kemin alueella nousi merkittäväksi tarpeeksi jatkokehitystä ajatellen. Asiakkaan palvelupolku alkaa tarpeesta. Miten asiakas tavoitetaan? Mitä kautta asiakas löytää ja ostaa palvelun? Tukikohdaksi ehdotettiin luontaisia kulku- sekä asiointipaikkoja ja tunnettuja kohteita, kuten esimerkiksi kaupungintaloa, rautatieasemaa, sekä Kemin Lumilinnaa.

Palvelun ostopaikan tulisi olla helposti löydettävissä, sekä mielellään lähellä muita matkailupalveluita. Lisäksi muita hyviä ostopaikkoja opaskävelylle voisivat olla Kemin matkailun verkkosivut. Netin kautta tapahtuva näkyvyys on myös ensisijaisen tärkeää. Palvelu voisi myös olla tarjolla hotellivarauksen yhteydessä ja sitä voitaisiin mainostaa erilaisten tapahtumien yhteydessä esimerkiksi Easy Leaving -tapahtumassa. Opaskävelyn jälkeen tulisi olla helposti saatavilla kahvila- ja ravintolapalveluita, virkistymistä, palvelun reflektointia sekä vaikkapa matkamuiston ostamista ajatellen.

Verkoston näkökulmasta pohdittiin Meri-Lapin saateollisuuden historian esiintuomista Karihaaran lisäksi eri alueiden yhdistämänä kokonaisuutena, jolloin tarjolla olisi useita vierailukohteita liittyen alueen teollisuusmatkailuun. Pohdittavaksi jäi, miten alueeseen kytkeytyvä Metsä Group -yhtiö voisi olla mukana palvelun tukemisessa, sekä miten alueen rakennuskantaa voitaisiin kohentaa.

Lähteet:

- Arkkitheutumuseo. 2022. Viitattu 29.4.2022 <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/w-g-palmqvist>
- Hedman, P. 2008. Kartanonmaista tunnelmaa ja tehtaan patruunan arvovaltaa. Pohjolan Sanomat 16.11.2008, 16,17??.
- Innokylä. 2022. Työkalut. Empatiakävely. Viitattu 5.5.2022 <https://innokyla.fi/fi/tyo-kalut/empatiakavely>
- Kemi. 2022. Viitattu 29.04.2022 <https://www.kemi.fi/vapaa-aika-ja-kulttuuri/matkalu/historialliset-kohteet/rakennelmat-ja-arkkitehtuuri>

KIERTOTALOUS MERI-LAPIN ELÄMÄNTAPANA

Kiertotaloudellinen toiminta on osa vastuullisuutta sekä kestävän kehityksen tavoitteita. Kiertotalous mielletään usein osaksi yrityksen tai prosessin vaiheiden tarkastelua ja kehittämistä. Osana vastuullisuutta kiertotaloudesta tulee toimintatapa, jossa jokaisella on oma roolinsa. Vastuullisuus tarkoittaa sitä, että esimerkiksi yritys huomioi jokaisessa prosessinsa osa-alueessa taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset vaikutukset. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2022.)

Kiertotalous on poikkileikkaava teema, sen tarjoamien ratkaisujen avulla voidaan vahvistaa luonnonvarojen käyttöä sekä edesauttaa ilmastokriisin ratkaisemista. Jokaisella alalla kiertotalous tulee esiin jollain tavalla, jokaisen panostusta tarvitaan, jotta maailmassa tuotanto ja kulutus perustuisivat omistamisen sijaan palveluihin. (Sitra 2022.)

Osana Meri-Lapin vastuullista toimintaa, Teollisuusmatkailun konseptointi -hanke toteutti kiertotalouden ja vastuullisuuden kehitystyötä kytkemällä toimenpiteisiin mukaan paikallisia toimijoita. Vastuulliset yritykset ovat ottaneet osaa hankkeen teemojen konseptointiin ja tuoneet esiin oman toimintansa vastuullisuutta.

Kiertotalouden showroomista matkamuistoon

Kiertotalous ja vastuullinen teollisuus -teemat kytkettiin konseptien luomiseen poikkileikkaavalla tavalla. Kiertotalous kytkeytyy kaikkeen, niin arjen tekemiseen kuin myös liiketalouteen. Kiertotalouden konseptointia lähdettiin kartoittamaan tarpeesta ja Meri-Lapin alueen toimintojen kautta. Meri-Lappi on profiloitunut teollisuusalueeksi, joten oli luonnollista kytkeä konseptoinnin suunnittelu teollisuuteen, vastuullisuuteen ja matkailuun.

Hankkeen työpajoissa Meri-Lapin kiertotalouden erityisosaamista sekä vastuullisen teollisuuden yhdistämistä matkailuun tuotiin esille myös palvelumuotoilun keinoin osallistamalla matkailutoimijoita mukaan kehitystyöhön. Palvelumuotoilussa muotoilun toimintatavat yhdistetään esimerkiksi strategisen muotoilun kautta perinteisiin menetelmiin palveluiden kehitysprosessissa (Tuulaniemi 2011, 23). Tavoitteena oli luoda aiheeseen liittyen uudenlaisia matkailutuoteideoita verkoston yhteistyön kautta. Kehitystyön prosessi alkoi verkoston yhteistyön tukemisesta sekä Meri-Lapin alueen olemassa olevien vastuullisuuteen sekä kiertotalouteen liittyvien vahvuuksien tunnistamisesta. Tämän pohjalta matkailutuotteiden ideointi tuotti tuloksena monenlaisia kehitysajatuksia, joista potentiaalisimpia työstettiin eteenpäin.

Työpajoissa esiin nousi kiertotalousideologia osana Meri-Lapin historiaa ja elämäntapaa sekä menneisyydessä että nykyhetkessä. Tätä ajatusta tuotiin esille ideomalla Kiertotalouden showroom -konsepti, jossa alueen kiertotalousideologiaa tuotaisiin paremmin esille tuotteistamisella yhtenä erottautumisen keinona.

Konsepti on ajan kuluessa jalostunut entisestään ja siitä on loppujen lopuksi muodostunut alueella syntyvistä sivuvirroista kehitettävät matkamuistot, joita voitaisiin kehittää eteenpäin alueellisten toimijoiden kanssa. Sivuvirrat voivat olla mistä tahansa syntyneitä, tässä tapauksessa kuitenkin keskitytään teollisuuden sivuvirtoihin ja Meri-Lapin alueen potentiaaliin.

Osana kiertotalouden ja vastuullisen teollisuuden -konseptia, järjestettiin huhtikuussa 2022 webinaari, jossa pääteemana oli vastuullinen teollisuusmatkailu. Webinaarissa käsiteltiin vastuullista teollisuusmatkailua eri näkökulmista. Webinaarissa kuultiin esitykset kiertotaloudesta ja vastuullisuudesta Lapin ammattikorkeakoulun näkökulmasta, paikallisen My Favorite Piece -koruyrittäjän kierrätysmateriaalien hyödyntämisen näkökulmasta sekä myös Tornion ja Haaparannan Two Countries One Destination -matkailuhankkeesta markkinointipäällikön puheenvuoro vastuullisesta matkailusta myynnin edellytyksenä.

Kiertotaloustyöpaja: Matkamuistoja Meri-Lappiin

Webinaari toimi pohjustuksena huhtikuussa järjestettävälle kiertotalouden matkamuisto -työpajalle, jossa tarjottiin osallistujille mahdollisuus ideoida sivuvirroista työstettävä matkamuisto. Matkamuistojen ideoinnin tukena toimi aiemmin Teollisuusmatkailun konseptointi-hankkeessa toteutetut konseptointi työpajat sekä myös paikallisilta toimijoilta saadut ideat ja innovaatiot Meri-Lapin alueen matkailun kehittämiseksi. Työpajaan osallistui paikallisia toimijoita eri aloilta, kuten teollisuudesta, palveluista ja koulutuksesta.

My Favorite Piece -yrityksen Jonna Tiitinen osallistui työpajaan ja esitteli yrityksensä toimintaa kattavasti ja pohjusti samalla matkamuistojen ideointia. Yritysesittelyn jälkeen osallistujilla oli paljon kysymyksiä yrityksen ekologisesta elinkaaresta. Osallistujat esittivät tarkentavia kysymyksiä liittyen tuotteiden ideologiaan ja siihen, miten tuotteiden muodot kehittyvät osana työstöprosessia. Yritys toimii täysin kierrätysmateriaalien pohjalta ja koko yrityksen toiminta pohjautuu täysin ekologisiin vaihtoehtoihin ja yrittäjän intohimona on suunnitella koko yrityksen ja prosessien elinkaaret niin, että hukkaa jäisi mahdollisimman vähän. Kuvassa 3 Jonna Tiitinen esittelee My Favorite Piece -yrityksen toimintaa.

Kuva 3. Jonna Tiitinen esittelee My Favorite Piece -yrityksen toimintaa
© Katri Hendriksson

Yhteistyö on arvokasta

Matkamuistotyöpajasta nousi esiin hyviä uusia ideoita, jotka kuvastavat Meri-Lapin alueen potentiaalia ja toimintaa. Työpajaan osallistuneet ideoivat kuvassa 2 näkyviä matkamuistoja, joissa voidaan hyödyntää alueen historiaa ja kulttuuriperintöä, sekä vastuullista teollisuustoimintaa että myös kiertotaloutta. Yritysesittelyssä oli mukana erilaisia sivuvirtamateriaalien esimerkkejä, kuten kumikiekkoja, optikkojen lasilins-

sejä sekä kauluspaitojen pahvitaustoja. Materiaalit toimivat tukena matkamuiston prototypoinnissa ketterän ideoinnin sekä kokeilun kautta tuoden materiaaliesimerkit visuaalisesti sekä käsinkosketeltavana esille.

Matkamuistoja ideointiin kahdessa erillisessä ryhmässä, joissa molemmissa oli samat lähtökohdat. Toinen ryhmä ideoi murteesta nimensä saaneen ”Rimamöljä” -innovaation (Liite 10), jossa erilaiset sivuvirtamateriaalit korvaisivat ekologisuudellaan perinteisiä matkamuistotuotteita, kuten avaimenperiä, lasinalusia sekä magneetteja. Toinen ryhmä keskittyi yhdistämään eri materiaaleja keskenään. Sivuvirtamateriaaleina ideassa voisi käyttää esimerkiksi ylijäämää kaivostuotannasta, sahatavarasta sekä tekstiileistä tai lampaanvillaa. Toisessa ryhmässä ideoinnin lähtökohtana oli markkinoilta puuttuva korkealaatuinen matkamuistotuote (Liite 11) Meri-Lappi-koelma. Innovaation keskiössä on ajatus laadukkaasta, arvokkaasta sekä ekologisesta tuotevalikoimasta, johon kuuluisi sisustukseen liittyviä yhteensopivia tuotteita tehtynä esimerkiksi ajopuusta ja käytetyistä kumikiekoista.

Molemmista tuoteideoista nostettiin esiin merilappilaisuus sekä kierrätyshenkisyys. Materiaalin tarina nostettiin esille, sillä on tärkeää tuoda kuluttajalle tuotteen alkuperä näkyväksi. Tuotteen valmistamisprosessin näkyväksi tekeminen tuo mukaan tuotteen tarinan, mikä edistää arvон luomista tuotteelle. Kuluttajat tiedostavat yhä enemmän vastuullisen tuotannon merkityksen, joten kierrätykseen perustuva tuote sekä säästää luontoa että auttaa myös erottumaan joukosta.

Matkamuisto -työpaja antoi osallistujille runsaasti ajattelemisen aihetta, miten omassa arjessa ja työssä voidaan kiertotaloutta hyödyntää tehokkaammin ja millaisia uusia innovaatioita jokainen voi löytää omasta arjestaan. Palautteesta saadun tiedon mukaan kiertotalouden konkreettisten käytännön esimerkkien kautta aihetta on helppompaa ymmärtää ja tämä auttaa myös uusien ideoiden kehityksessä. Monialaisuuden yhdistämisen kautta uusia toimintatapoja voidaan hyödyntää muilta aloilta.

Työpajassa yrityksen kiertotalousideologian esimerkin kautta oli tavoitteena laajentaa matkailutoiminnan ajatusmaailmaa aiheeseen liittyen. Tällä tavalla muilta aloilta toimivia ideoita voidaan ottaa opiksi myös toisille aloille sekä yhdistää asiantuntijaosaaminen. Työpajassa pohdittiin myös verkoston merkitystä tuotekehitysprosessissa. Esimerkiksi oppilaitosten kautta voidaan tuoda mukaan materiaalitutkimuksen osaamista. Paikalliset käsityöryhmittäjät voisivat toimia tuotteen valmistajina tai suunnittelijoina. Yhteismarkkinoinnin sekä jälleenmyyjien kautta saadaan tarvittavaa näkyvyyttä.

Kiertotalouden hyödyntäminen esimerkiksi tuotteistamisessa edistää myös osaltaan kestävästä kehityksestä. Yhteistyössä Meri-Lapin toimijoiden kanssa kiertotaloutta saadaan kytkettyä entistä tiukemmin mukaan toimintoihin. Yhteistyö alueen toimijoiden kanssa on arvokasta.

Lähteet:

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2022. Vastuullisuus. Viitattu 23.4.2022 <https://ek.fi/tavoitteemme/vastuullisuus/>

Sitra. 2022. Kiertotalous. Viitattu 23.4.2022 <https://www.sitra.fi/aiheet/kiertotalous/>

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Talentum Media Oy

VIRTUAALIMATKAILUA MAATILALLE - ESIMERKKINÄ FARM ESCAPE

Hankkeen elintarviketeollisuus sisältäen maatilamatkailun -teemaan liittyen työpaikoissa kehitettiin paikallista elämäntapaa esittelevä uudenlainen konsepti, jossa vierailaan maatilalla, osallistutaan tilan aktiviteetteihin ja tutustutaan paikalliseen elämäntapaan. Palvelun tarkoituksena on myös tuoda esille muiden lähituottajien palveluita ja tuotteita virtuaalipalvelun avulla.

Hankkeessa testattiin esimerkkinä virtuaalimatkailupalvelukonsepti, joka kehitettiin yhteistyössä Torniossa sijaitsevan Farm Escape -maatilapakopelejä tarjoavan tilan kanssa. Virtuaalimatkailupalvelun toteutuksessa verkostoiduttiin myös eHospitality – empatiaa ja arvонуontia matkailun digitaalisissa palvelukohtaamisissa -hankkeen (EAKR, Lapin liitto, Vipuvoimaa EU:lta) kanssa, koska kyseisessä hankkeessa oli aiheeseen liittyvää teknologiaosaamista. Konseptin virtuaalisesta toteutuksesta vastasivat Veijo Kirkinen Real 360Tech Oy -yrityksestä sekä eHospitality-hankkeen Yrjö Koskeniemi Lapin AMKista.

Farm Escape eli maatilapakopeli tarjoaa “aitoja maalaiselämyksiä ja jännittäviä mysteereitä maaseudulla”. Liisa Koivisto perusti yrityksen vuonna 2017 Tornion Korpikylään, 35 km Torniota pohjoiseen. Pakopeli pelataan maatilalla, ja pelikavereina on oikeita eläimiä. Pelin edetessä ja lukkojen auetessa pelaajat saavat karsinoiden ovia auki ja karsinoista vapautuu pieniä eläimiä kuten esimerkiksi pupuja, ankoja ja kanoja. Pelin kesto on 60 min ja se sopii parhaiten 2-10 henkilölle. (Farm Escape 2022.)

Virtuaalinen matkailu ei ole aivan uusi konsepti, mutta pandemian myötä kiinnostus virtuaalisen matkailun kehittämiseen on kasvanut sekä kuluttajien että matkailuyrityksien keskuudessa (Cenni and Vásquez, 2021, Jarratt, 2020; Zhang, Li, Ruan, and Liu, 2022). Virtuaalinen matkailu mahdollistaa uudenlaisia elämyksiä myös niille, joilla on esimerkiksi liikunnallisia tai taloudellisia rajoitteita. Yhä useampi kuluttaja välttää matkustamista myös ilmastoyrityksistä. Virtuaalisten matkailuelämyksien kautta kuluttaja voi tutustua helposti ihmisiin, elämäntapaan tai kulttuuriin toisella puolella maapalloa mukavasti omalta kotisohvaltaan. Kun yritys luo virtuaalisen matkailutuotteen, kohderyhmänä on periaatteessa koko maailma. Virtuaalinen matkailutuote hälvettää saavutettavuuden haastetta ja sen kautta voidaan laajentaa ja lisätä ympärivuotista tarjontaa. Virtuaalinen matkailutuote voi toimia ns. sisäänheittäjänä yritykseen ja saada asiakkaan kokeilun jälkeen saapumaan paikan päälle, jolloin sillä on markkinoinnillinen rooli. On myös mahdollista, että jokin osa matkailutuotteesta itse matkailuyrityksessä on digitalisoitu. Esimerkiksi QR-koodin kautta voi kuulla enemmän yrityksen tarinasta tai elämästä voi vahvistaa, vaikka VR (Virtual Reality) tai AR (Augmented Reality) eli lisätyn todellisuuden komponenteilla.

Miten virtuaalinen matkailupalvelu rakennetaan maatilalle?

Konseptin testaamisen kautta haluttiin tuoda esille virtuaalisen matkailun mahdollisuuksia Meri-Lapissa. Hankkeen puitteissa rakennettiin esimerkki virtuaalimatkailun palvelusta, jotta siitä saisi konkreettisemmän kuvan ja se antaisi verkostolle ide-

oita virtuaalisen matkailun mahdollisuuksista erilaisilla aloilla. Testauksen kautta tuotiin näkyväksi virtuaalisen matkailupalvelun kehittämisen prosessia yrittäjän, teknologian ja palvelun kehittämisen näkökulmasta. Prosessikuvauksen toivotaan auttavan mm. resurssien suunnittelussa myös muita toimijoita. Testauksessa kohde-ryhmänä toimivat kansainväliset matkailijat, myös Farm Escapen tavoitteena oli laajentaa asiakaskuntaa kansainväliseen suuntaan.

Suunnitteluprosessi aloitettiin tutustumalla maatilaa ja pakopeliin. Tämän jälkeen käytiin läpi erilaisia malleja virtuaalisista toteutusmuodoista. Seuraavaksi järjestettiin kuvauspäivä, jolloin 360 -kameralla otettiin kuvia sekä tarinallisia videoita maatilalta. Tavoitteena oli suunnitella asiakkaan palvelupolun näkökulmasta loogisesti kulkeva virtuaalinen reitti ja elämys maatilalla eri aktiviteettien parissa. Tähän luotiin käsikirjoitus. Tuloksena asiakas voi erityyppisten 360 -näkökuvien, videoiden sekä kuvien ja tarinoiden kautta nähdä, mitä maatilalla voi tehdä, ja kokea pienen maistiaisen pakopelistä.

Virtuaalisuuden hyödyntämisessä on monia hyviä puolia, kuten esimerkiksi lisäarvon tuottaminen sekä monistettavuus. Virtuaalisessa matkailutuotteessa palvelun erityisominaisuuksia voidaan tuoda esille mitä mielikuvituksellisimmilla tavoilla alati kehittyvän teknologian mahdollistamana. Esimerkiksi virtuaalisessa maatilamatkailutuotteessa lisäarvoa voidaan luoda eläinten tarinoilla. Liiketoiminnan kasvattamiseksi virtuaalimatkailutuote voi monistettavuutensa kautta lisätä tuottoa. Suurempia ryhmiä voidaan ottaa paikan päälle, jos osa pelaa samalla virtuaalista peliä. Virtuaalipelin kautta asiakas pääsee pelaamaan eri pelejä nopeammin.

Tarinallisuus ja elämyksellinen opastaminen ovat myös virtuaalimatkailutuotteen avainasioita. Tarinoiden kautta yrityksen historiaa ja toimintaa voidaan ilmentää mielenkiintoisella ja muistijäljen jättävällä tavalla. Oppaan persoonalla ja hänen vuorovaikutustaidoillaan on merkittävä rooli virtuaalisessa matkailuelämyksessä erityisesti silloin kun opastus tapahtuu samanaikaisesti kuin se koetaan. Oppaan pitää pystyä lukemaan asiakkaiden mielialaa ja hänellä täytyy olla myös teknistä osaamista mahdollisten ongelmien ilmetessä. (Paloniemi & Garcia-Rosell, 2021).

Virtuaaliesittelykonseptin toteutusta varten teimme suunnitelman prosessin etenemisestä. Käsikirjoitusten tekemisen jälkeen kuvasimme esittelyä varten erilaisia 360-videoita Farm Escape -tilalla, jossa projektiryhmä esiintyi asiakkaina. Virtuaaliesittelyyn valittiin asiakaspolkua ajatellen selkeitä kohteita, joiden kautta asiakas käy yrityksen palvelutarjonnan läpi. Esittelyssä on mahdollista esimerkiksi tutustua pakopelinäyttämöön, eli talliin sekä ulkona olevaan kotaan.

Alustan valinta on yksi virtuaalimatkailutuotteeseen liittyvistä tärkeistä päätöksistä. Virtuaalipalvelu on joissain tapauksissa mahdollista upottaa yrityksen nettisivulle. Konseptin demo rakennettiin 3DVista -alustalle (Kuva 4). On myös olemassa erilaisia alustoja, joiden kautta palveluja voi tuottaa ja jakaa. Näistä esimerkkejä ovat mm. VisitLo, Zoan ja jakamistalouden alustat Doerz ja AirBnb experiences.

Kuva 4. Kuvankaappaus Farm Escape virtuaaliesittelyn demoversiosta.

Testausta varten suunniteltiin kysely Farm Escapen virtuaaliesittelyyn liittyen. Tarkoituksena oli saada valitulta kansainväliseltä kohderyhmältä palautetta palvelun kehittämistä varten. Kyselyyn vastasi 12 henkilöä Suomesta, USA:sta, Ranskasta, Saksasta, Vietnamista, Sloveniasta, Italiasta sekä Filippiineiltä.

Kyselyyn vastanneista 83% ei ollut kuullut Farm Escapesta aikaisemmin ja 67% haluaisi vierailla tilalla virtuaaliesittelyn perusteella. Virtuaaliesittely voikin toimia houkuttimena ja markkinointikeinona asiakkaalle paikan päälle tulemiseen. Uudenlainen palvelukonsepti voi olla myös helpompi ymmärtää, jos ensin on mahdollista tutustua siihen netin välityksellä. Usein asiakas haluaa tutustua itselleen vieraaseen kohteeseen etukäteen.

Vastauksista ilmenee, että virtuaaliesittelyssä pidettiin erityisesti tilan eläinten tarinoista, interaktiivisuudesta, 360 -tekniikasta sekä helppokäyttöisyydestä. Vastaajat toivoivat sisältöön liittyen vielä enemmän videoita eläimistä sekä enemmän tietoa tilasta. Tästä voidaan päätellä, että esimerkiksi interaktiiviset ominaisuudet voivat motivoida asiakasta tarkastelemaan yritystä virtuaaliesittelyssä syvällisemmin. Tarinallisuus on myös selkeästi ominaisuus, josta pidettiin.

Verkostolle järjestettiin myös erillinen palautetilaisuus webinaarin muodossa, jossa palvelun toteuttamisen prosessia, lopputulosta, vaadittavaa teknologiaa, yrittäjän näkökulmaa sekä kyselyn tuloksia (Liite 12.) käytiin tarkemmin läpi. Webinaaris- sa pohdittiin, miten Farm Escape –virtuaaliesittelyn esimerkin kautta virtuaalimatkailua voitaisiin kehittää Meri-Lapin alueella. Tällä hetkellä Meri-Lapin alueella 360-kuvauksen ammattilaisia ei ole kovin paljon. Esimerkiksi Lapin ammattikorkeakoulu voisi toimia välikätenä ja yhdistää osaamista yritysten tarpeisiin. Matkailun alueorganisaatiot ja niiden alustat voisivat toimia myynnin ja markkinoinnin tukena.

Virtuaalisen kokemuksen toteuttaminen on nykyisin mahdollista tehdä kohtuullisin kustannuksin - myös teknologian näkökulmasta. Lapin ammattikorkeakoulun lehtorin Yrjö Koskenniemen mukaan hyvälaatuisen 360-kameran saa hankittua

melko edullisesti ja tarvittaessa kameroita löytyy paikallisilta kuvaajilta. Lisäksi tarvitaan ohjelmisto, jolla virtuaalinen kokemus toteutetaan. Farm Escape -esimerkissä kameroina käytettiin Insta360- ja Ricoh Theta Z1-kameroita. Kameroilla otetuista videoista ja kuvista toteutettu virtuaalinen kokemus luotiin 3DVista-sovelluksella. Kyseessä on ohjelmisto, jonka voi hankkia kertamaksulla. Muita vastaavia sovelluksia löytyy useita erilaisia ja projektissa on testattu myös Momento360- ja Marzipano-palveluita. (Koskenniemi, 2022).

Hankkeen elintarviketeollisuus sisältäen maatilamatkailun -teemaan kehitettyä Virtuaalimatkailua maatilalle konseptia voidaan soveltaa monenlaiseen liiketoimintaan teollisuusmatkailussa. Virtuaalinen esittely tai palvelu voi toimia houkuttimena, jonka kautta asiakas voi tutustua prosessiin ja mahdollisuuksien mukaan innostua vierailemaan kohteessa paikan päällä. Esimerkiksi teollisuuden valmistusprosessista voi näyttää palvelussa halutut osiot vierailijoille ja piilottaa tai olla näyttämättä liikesalaisuuksiin liittyviä osioita. Virtuaalinen matkailutuote voi laajentaa yrityksen kohderyhmiä, tuotevalikoimaa ja tätä kautta parantaa yrityksen ja kohteen kilpailukykyä.

Lähteet:

- 3DVista (2022), [Professional Virtual Tour Software](#). Viitattu 19.5.2022
- Cenni, I. and Vásquez, C. (2021), "Early adopters' responses to a virtual tourism product: Airbnb's online experiences", International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research.
- Farm Escape (2022). [Pakopeli eläinten kanssa - Farm Escape](#). Viitattu 5.5.2022.
- Jarratt, D. (2020), "Webcam-travel: conceptual foundations", Annals of Tourism Research.
- Marzipano.net (2022). [360° media viewer for the modern web](#). Viitattu 19.5.2022
- Momento360 (2022). [Momento360 is the easiest way to make the most of all your 360-degree images](#). Viitattu 19.5.2022
- Paloniemi, P. and Garcia-Rosell, J-C. (2021). [Online experiences: A quick fix or a new opportunity for tourism innovation? \(shareabletourism.com\)](#). Viitattu 5.5.2021.
- Zhang, S. N., Li, Y.Q., Ruan, W. Q. and Liu, C. H. (2022), "Would you Enjoy Virtual Travel? The Characteristics and Causes of Virtual Tourists' Sentiment Under the Influence of the COVID-19 Pandemic", Tourism Management, Vol. 88, 104429.

Lopuksi

Teollisuusmatkailun konseptointi -hankkeen konseptien kehittämisprosessin matka on ollut antoisa ja tuottoisa. Hankkeen toimenpiteillä on vahvistettu Meri-Lapin alueen matkailun, teollisuuden ja muiden toimialojen verkostoitumista sekä pk-yritysten liiketoiminnan kehittämistä. Alueen toimijoiden sitoutuminen ja osallistuminen hankkeen myötä vahvistuneen verkoston toimintaan on ollut ensiarvoisen tärkeää, jotta hankkeessa kehitetyistä tuote- ja palvelukonsepteista on saatu alueen näköisiä ja sinne sopivia konsepteja. Yhteistyössä palvelumuotoilun keinoin kehitettyjä teollisuusmatkailun konsepteja, jotka perustuvat Meri-Lapin alueen omiin erityispiirteisiin ja rikkaaseen kulttuuriperintöön sekä historiaan ja tarinoihin, tukevat alueen kokonaisvaltaista ympärivuotista liiketoiminnan kehittämistä alasta riippumatta.

Ennen koronaa Lapin matkailu oli kasvanut rajusti parin vuoden ajan ja erityisen kovaa kasvu oli ollut kansainvälisen kysynnän osalta. Meri-Lapin osalta matkailun välitön tulovaikutus vuonna 2016 oli yli kuusi miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2014 (v. 2016 n. 63 000 000 € ja v. 2014 n. 56 000 000 €), pääosa on muodostunut Kemissä ja Tervolassa (Satokangas 2018). Meri-Lapissa oli arviolta 3558 vuodepaikkaa aktiivisessa myynnissä vuonna 2016 (Satokangas & Vieru 2017, 22).

Korona ja Stora Enson Veitsiluodon tehtaan lopettamispäätös ovat olleet kova isku Meri-Lapille, jossa matkailu on ollut pääasiassa kansainvälistä talvimatkailua, suuntautuen isoihin vetonauloihin tutustumiseen sekä työmatkailua, joka on suurta verrattuna muihin Lapin keskuksiin. Uusi Metsä Fibren tehdastyömaa ja valmis tehdas sekä Stora Enson Kemin Veitsiluodon tehtaan entisen paperikonehallin vuokraava tekstiiliteknologiayhtiö Infinited Fiber Companyn tulo tasoittanevat työmatkailun lukuja lähivuosina.

Kun teollisuutta tarkastelee matkailun näkökulmasta, se voi tarjota alueella toimiville yrittäjille uusia mielenkiintoisia liiketoimintamahdollisuuksia. Näitä mahdollisuuksia voi avautua etenkin mikro ja pk- yrittäjille, kuten perinteinen teollisuuden rajapinnassa toimiva yritys voi muuntautua myös matkailupalveluiden tuottajaksi. Hankkeen tarkoituksena oli teollisuusmatkailutuotteiden ja -palveluiden kehittäminen hankkeessa mukana olleille yrityksille ja toimijoille. Meri-Lapissa on laajalti suurteollisuutta, joka luo kaikki edellytykset tälle. Hankkeen avulla tuotiin esille alueella oleva teollisuuden erityisosaaminen ja kehittämisympäristöt (mm. metsä-, bio- ja

kiertotalous), jotka voi tuoda osaksi matkailupalveluita ja näin saada uusia asiakasryhmiä matkailuun.

Teollisuusmatkailulla on valtava potentiaali ja se tarjoaa Meri-Lapin alueen toimijoille monia mahdollisuuksia alueen kehittämiseen ja näkemiseen uudesta ja erilaisesta suunnasta huomioiden alueen omat vahvuudet. Yhdessä kehitetyt alueen ominaispiirteisiin ja vahvuuksiin pohjautuvat tuote- ja palvelukonseptit ympärivuotiseen matkailuun luovat Meri-Lapin alueen matkailuyrityksille ja -toimijoille edellytyksiä menestyä niin kotimaisilla kuin kansainvälisillä matkailun markkinoilla. Tällä on symbolinen ja historiallinen merkitys alueelle ja sen teollisuusmatkailun kehitykselle. Yhdessä tekemällä huomioiden jokainen arvoketjun osa Meri-Lapilla on mainio mahdollisuus menestyä teollisuusmatkailussa.

Kuva 1. Kemin sisäsatama (© Marja Ylioinas)

Lähteet

- Satokangas, P., Vieru, M. 2017. Majoitukset ja majoittujat Lapissa. Teoksessa H. Ilola, P. Satokangas & M. Tapaninen (toim.) Tilastoja tutkimassa – Lukuja Lapin matkailusta. Rovaniemi: Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti, 19-30. Viitattu 25.5.2022 <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63143/Ilola.Heli%3B%20Satokangas.Pasi%3B%20Tapaninen.Mirva.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Satokangas, P. 2018. Matkailun välittömät tulo- ja työllisyysvaikutukset Meri-Lapissa vuonna 2016. <https://www.meri-lappi.fi/assets/Uploads/Matkailun-vaelittoemaet-tulo-ja-tyoellisyysvaikutukset-Meri-Lapissa-vuonna-2016.pdf>. Viitattu 25.5.2022

Liitteet

Liite 1. Syksyn 2021 työpajoissa kehitettyjen konseptien kuvaukset.

KULTTUURIPERINTÖ

Elämyksellinen puuteollisuus - Karihaaran elämyspuisto -

Karihaaran elämyspuistossa asiakas pääsee tutustumaan alueen perinteisiin ja historiaan. Elämyspuiston teema näkyy toiminnassa työntekijöiden vaatetuksesta aktiviteettien aiheisiin.

Puistossa on paljon monipuolista tekemistä koko perheelle, esimerkiksi linnunpönttöjen nikkarointia sekä paperin valmistusta. Catering-pakettiin kuuluu paikallisista raaka-aineista valmistettu lohikeitto sekä kahvit kampanisulla.

Puistoalueella on mahdollista kurkistaa historiaan myös teknologian kautta. Eri pisteillä olevien QR-koodien avulla voi tarkastella alueen kulttuuriperintöä digitaalisesti esimerkiksi Ylen arkistomateriaalien kautta.

Kuva: Marja Yliöinas

ELINTARVIKETEOLLISUUS SISÄLTÄEN MAATILAMATKAILUN

Paikallinen elämäntapa - Makuja Meri-Lapista -

Maatilavierailun kautta asiakas pääsee osallistumaan tilan aktiviteetteihin sekä tutustumaan tuotantoprosessiin. Tilalla on mahdollisuus ostaa erilaisia paikallisia elintarvikkeita.

Palvelun tarkoituksena on myös tuoda mahdollisimman monen tuottajan palvelut ja tuotteet näkyville yhden tilavierailun kautta, joten tilalla myydään myös muiden paikallisten tilojen elintarvikkeita. Asiakkaalla on mahdollisuus tutustua muiden tilojen toimintaan 360-virtuaalielämyksen kautta.

Makuteemoina ovat esimerkiksi kalastus (siika, lohi, nahkiaiset), luonnon antimet (marjat kuten tyrni ja karpalo, sienet sekä hunaja) sekä lihatuotteet ja juotavat (olut, luomumaito).

Kuva: Marja Yliöinas

Meri-Lapin vastuullinen teollisuus - Kiertotalous showroom ja matkamuisto-

Meri-Lapissa toimii loistavia kiertotalouden asiantuntijoita sekä toimijoita. Showroom nostaa alueen kiertotalousosaamisen jalustalle, sekä tuo aiheen laajempaan tietoisuuteen esimerkiksi paikkana, tapahtumana tai teemaviikkona.

Showroom on asiakaalle osallistava, aistillinen sekä interaktiivinen kokemus. Asiakkaalla on mahdollisuus tehdä itse sekä ostaa kiertotalouden sivuvirroista käytetyistä materiaaleista ”Made in Meri-Lappi”- matkamuisto.

Kuva: Marja Yliöinen

Liite 2. Meri-Lapin teollisuusmatkailun ydintarina:

Merestä voima

Meri myrskysi Perämerellä jo aikojen alussa. Aurinko sai jokaisen vesipisaran hohtamaan. Vesi kuljetti mukanaan valtamerten voimat tänne Peräpohjolaan. Siitä sai alkunsa kaikki se ihmisten toimeliaisuus, josta alue tunnettu.

Jo viimeisestä jääkaudesta lähtien on Meri-Lapin alueella ollut asutusta. Täällä pohjoisessa ihmiset ovat rakentaneet elämää villin arktisen luonnon armoilla. Kalastus ja metsästys olivat elinehto. Kodit oli rakennettava lämpimäksi kestäväksi olosuhteita. Ihmisten oli kehitettävä uusia taitoja. Tästä myös alueen teollisuus on saanut alkunsa.

Meri antaa omasta voimastaan alueelle ja sen ihmisille. Perämeren pohjukassa eletään omalla tavalla, rajalla mutta rajattomasti, aina avoimena uusille ideoille. Oulu-laisten kauppiaiden johdolla perustettiin ensimmäinen saha saarelle. Ja sen jälkeen saapuivat norjalaiset ja perustivat toisen sahan Karihaaraan.

Sahateollisuuden lisäksi alueelle kehittyi myös paperiteollisuutta, ja tämän jälkeen myös muita teollisuuden muotoja.

Teollisuus toi mahdollisuuden parempaan elämään ja alue houkutteli uusia asukkaita. Tehtaat synnyttivät alueelle omanlaisensa elämäntavan, jossa alueen ihmiset muodostivat yhteisöjä työpaikoille. Samassa työpaikassa tehtaalla oli perheitä, jopa kokonaisia sukuja. Tehtaissa tehtiin työtä ja jaettiin arkea. Tehtaissa kerrottiin tarinoita, jaettiin vinkkejä ja reseptejä, naurettiin ja myös surtiin yhdessä.

Nyt jokaisella vieraallamme on mahdollisuus tutustua Meri-Lapin historiaan ja elämäntapaan eläytymällä siihen, mitä teollisuus alueellemme ja sen ihmisille on merkinnyt. Teollisuudesta kumpuavat elämykset tarjoavat vieraallemme suoran ikkunan Meri-Lapin ihmisen elämäntapaan. Näin jokainen vieraamme voi ottaa mukaansa pisan salaisuuttamme, pienen palan arktisen meremme voimaa.

Liite 3. Karihaaran elämyspuiston tarina: Tehtaalla töissä

”Siskokin pääsi sahalle.” Ensimmäinen työpäivä tehtaalla, elämys Karihaaran elämyspuistossa

Olet ostanut lipun aikamatkalle. Siirryt ajassa vuoteen 1972. Sinä olet aloittamassa työtehtävässä Karihaaran tehtaalla Meri-Lapissa. Tehtaan ovella uudet työntekijät otetaan heti iloisesti vastaan. Tervetuloa töihin Karihaaran tehtaalle, ja ensimmäiseen työpäivään tehtaalla. Ensimmäisenä vuorossa on esittely tehtaan historiasta. Mikä on siis tämän uuden työpaikkasi tausta, jossa aloitat tänään työt.

Otetaan katsaus tehtaamme historiaan.

Ensimmäinen Karihaaran teollisuuslaitos oli norjalaisyhtiön höyrysaha. Sen perustaminen 1874 joudutti ratkaisevasti Kemin kehitystä teollisuus- ja satamakaupunkina. Kemiyhtiö aloitti toimintansa vuonna 1893. Yhtiömme ryhtyi jalostamaan puuta kemiallisesti. Tehtaamme on tunnettu siitä, että täällä työskentelevät perheet, jopa suvut. Siitä tuo sanonta ”Siskokin pääsi sahalle”. Tehdas antoi työpaikan monelle. Tehtaan työntekijät olivat oma yhteisönsä, ikään kuin samaa perhettä, moni toki oikeasti sitä olikin.

Mutta nyt katsotaan teille työhaalarit pukuhuoneiden puolelta. Oikeat työvaatteet ovat tärkeässä roolissa sahalla. Vaatteiden on kestävä kovaa kulutusta ja arktisia työolosuhteita. Toki työvaatteen vaatimus riippuu myös työtehtävästä. Meillä on täällä tehtaalla monenlaisia työtehtäviä. Teille jokaiselle on varattu omat työvaatteet ja oma työtehtävä. Joka selviääkin tarkemmin seuraavassa, kun lähdemme tehdaskierrokselle.

Tutustumme tehtaaseen ja käymme läpi myös tehdasyhdyskuntamme alueen. Meiltä löytyy paljon erilaisia palveluita työntekijöille. Meillä on mm. kauppa ja työntekijöiden asuntoja. Kuulette uudesta työtehtävästä ja kokeilette tehtävän sujumista. Päivän päätteeksi tarjoan teille kahvit meidän tehtaamme kahvilassa. Siellä pääsemme kuulemaan myös meidän muutaman työntekijän tarinan siitä, millaista on työskennellä tehtaalla. Voitte myös esittää heille kysymyksiä, jos haluatte.

Lopuksi saatte tiedon, että jatkuuko työnne tehtaalla koepäivän jälkeen. Miltä kuulostaa? Aloitetaan siis tuolta työvaatteista ensin, ja sitten tehdaskierrokselle.

Kalastaja kutsuu sinut mukaansa kalastusmatkalle Meri-Lappiin. Hän kutsuu sinut kokemaan Meri-Lapin ainutlaatuiset vesistöt hiljaisuudessa kalareissulla, kuulemaan kalastamiseen liittyvistä perinteistä ja lopuksi nauttimaan tuoreesta itsepyydetystä kalasta.

Tämä kalastusreissu alkaa sillä, että kalastaja kertoo oman tarinansa aamukahvien merkeissä nuotiolla. Miten hänestä tuli kalastaja? Mikä on hänen suhteensa tähän Meri-Lapin ainutlaatuiseen arktiseen ympäristöön, sen vesistöihin.

Sitten on aika lähteä vesille. Ennen veneeseen astumista kalastaja kertoo siitä, miten vaelluskalat nousivat Perämereen jääkauden jälkeen. Ja miten kalastajat tulivat kalojen perässä. Opittiin uusia tapoja kalastaa. Meri-Lapissa tehtävä koskikalastus on yksi maailman omituisimmista ja vanhimmista perinnekalastuksen muodoista.

Sitten lähdetään matkaan. Veneet kalastajineen lipuvat vesille. Kalastaja neuvoa ja kertoo, miten kalastetaan ja mihin perinteisiin kalastamisessa käytettävät menetelmät perustuvat. Millaista saalista on odotettavissa? Kalastaja kertoo kaloista. Ja siitä, miten kalastus on ympärivuotista. Miten perheet aikoinaan muuttivat kesäksi saariin ja miten kalastus oli osa perheiden arkea, miten jo lapsia opetetaan kalastamaan.

Kalastamiseen hiljennytään, ja nautitaan samalla ympäröivästä luonnosta. Kalastaja lausuu muutaman lauseen Ahdistä, veden jumalasta. Ja siihen liittyvistä uskomuksista.

Sitten palataan takaisin rantaan saaliin kanssa. Rannalla kalastaja kertoo, miten saalis käsitellään. Valmistaudutaan tekemään perinteinen ateria kalasta.

Lopuksi nautitaan itse kalastettu ateria. Illallisen päätteeksi kalastaja kertoo hurjan kalavaleen.

Jokainen osallistuja saa myös itse keksiä kalavaleen päivän kalareissusta ja jakaa omansa kalavaleensa muille yhteisessä tarinahetkessä aterian päätteeksi.

Työmies Veikosta kerrotaan monenlaisia tarinoita. Jotkut sanovat hänen jopa rakentaneen talonkin tehtaalta saaduista elementeistä. Veikko oli kekseliäs. Hän, kuten monet muutkin, sai tehtaalta käyttöönsä kaikenlaista, ylijäämää ja raaka-aineita. Se oli työntekijöiden etu aikoinaan, olit sitten töissä sahalla tai tehtaalla. Ja se näkyi ihmisten elämässä. Kodeissa ja pihoilla oli erilaisia asioita, jotka oli tehty tehtaan annista. Meri-Lapin ihmiset olivat kiertotalouden edelläkävijöitä omalla aikanaan.

Erityisesti työmies Veikko oli tunnettu siitä, että hän teki tehtaalta saamistaan materiaaleista mitä mielikuvituksellisempia toteutuksia.

Niistä kuului juttuja kylilläkin. Mitä se Veikko on nyt taas mennyt tekemään?

Tuntui, että Veikko vain yltyi. Uusia ideoita syntyi. Uusia materiaalejakin tuntui aina löytyvän, uusia mielenkiintoisia yhdistelmiä. Mitä se Veikko mahtaa tuostakin tehdä? Kyseltiin kylällä, kun nähtiin, että Veikko tuo taas tehtaalta jotain uutta materiaalia mukanaan.

Veikko oli apuna myös toisille. Hän paikkasi naapurinsa katon teollisuuden materiaaleilla. Hän rakensi lahjaksi muille hienoja postilaatikoita. Auttoi paikkaamaan lattian tehtaalta saadulla uittopuulla.

Veikko osasi yhdistellä uutta ja vanhaa. Hän näki aina mahdollisuuden, kun tehtaalla selvisi, että jotain ylijäämää olisi taas tarjolla. Kaikkea voi yhdistellä, hän totesi. Veikko innoitti muitakin. Toki muutkin olivat jo muutenkin hyödyntäneet tehtaan materiaaleja. Mutta Veikon esimerkki sai heidätkin näkemään materiaalien yhdistelyn mahdollisuudet. Mitä vanhaa kotona voisi tuunata tehtaalta saaduilla materiaaleilla uuteen muotoon? Meri-Lapissa osattiin olla innovatiivisia kiertotalouden edistäjiä ennen kuin näitä sanoja edes oli olemassa.

Lopulta 2020 – luvulla perustettiin Meri-Lapin teollisuuden historian ja kiertotalouden elämyksellinen näyttelytila. Täällä on mahdollista tutustua tähän alueen ainutlaatuisen ilmiöön ja sen synnyttämiin mitä mielenkiintoisempiin tuotoksiin.

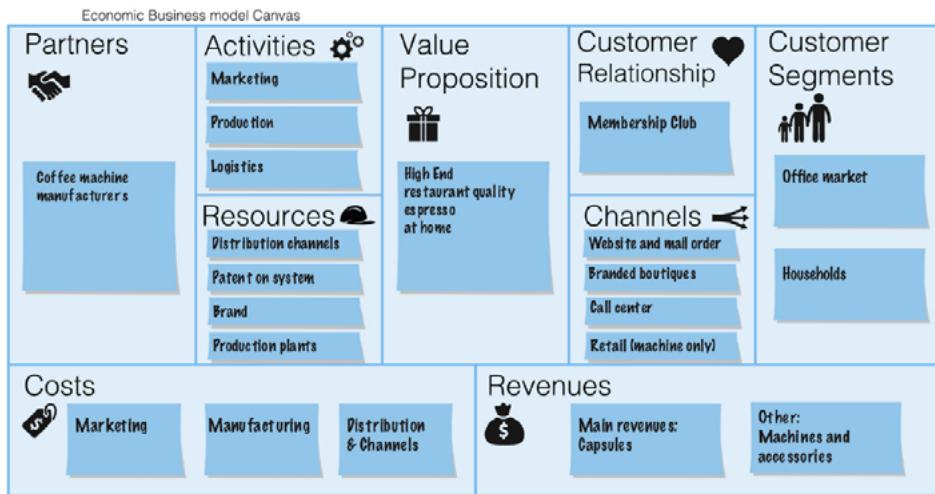
Jos sinulla on hyvä tuuri, saattaa aikojen takaa oppaaksesi saapua itsensä työmies Veikko. Hänen neuvoillaan voit tehdä myös oman kierrätystuotteen.

The Business Model Canvas		Designed for:	Designed by:	Date:	Version:
Key Partners 	Key Activities 	Value Propositions 	Customer Relationships 	Customer Segments 	
	Key Resources 		Channels 		
Cost Structure 		Revenue Streams 			

Feasibility		Desirability		Feasibility	
Value	creation	Value proposition		Value	delivery
Key Stakeholders (e.g. suppliers, co-financiers, others to deliver positive impact)	Key Activities (e.g. processes, development, technology from a systemic point of view)	Society (positive impact for common interest of society)	Environment (positive impact for common interest of environment)	Customer (superior value to customers)	Customer relationships (relation between company and customer)
	Key resources and capabilities (e.g. materials, human, financial, network, infrastructure etc)			Customer segments (target groups who make use of the offering)	
		Cost Structure (for company and stakeholders)	Revenue streams (for company and stakeholders)	Channels (Touchpoints with customers incl. e.g. take-back systems online or in store)	
Viability					

72 · Jenni Kemi, Mirva Tapaninen & Satu Valli (toim.)

Liite 8. Joyce, A., & Paquin, R. L. (2016). The triple layered business model canvas: A tool to design more sustainable business models. *Journal of cleaner production*, 135, 1474–1486.

Utelias

Juurilleen palaaja

Seniori

An illustration of an elderly couple sitting on a wooden bench. The woman is on the left, wearing a light blue jacket over a brown top and a pink skirt. The man is on the right, wearing a green sweater over a dark shirt and grey trousers. Both are wearing glasses. They are positioned in front of a large, solid reddish-brown circle.

Utelias varaa sekä ostaa palvelun usein spontaanisti helposti löydettävien kanavien kautta, esimerkiksi Visit Kemin nettisivuilta. On tärkeää huomioida markkinointi myös vaikkapa muiden matkanvarauspalveluiden kyljessä.

Juurilleen palaaja löytää palvelun esimerkiksi sukulaistensa suosittelemana, paikallislehden tapahtumasisivulta tai törmätessään mainokseen sosiaalisessa mediassa.

Seniari arvostaa henkilökohtaista palvelua, jolloin palvelun ostamisessa asiakaspalvelijan läsnäolo on plussaa esimerkiksi infopisteessä.

Mahdollisuudet

Markkinointi eri kanavien kautta:

- *Fyysinen infopiste*
- *Sosiaalinen media*
- *Paikallislehdet*

ENNEN PALVELUA

Miten asiakas löytää palvelun?

Mahdollisuudet

- *Eri vuodenaikojen hyödyntäminen*
- *Aktiviteetit palvelun sisällä*
- *Teknologian hyödyntäminen (sovellukset, QR -koodit)*
- *Vierailu rakennuksissa sisällä*
- *Henkilötarinoiden kehittäminen*
- *Yhteistyö tehdastoiminnan kanssa*

PALVELUN AIKANA

Utelias ihastuu autenttiseen ympäristöön. Mieleen jää innostavan oppaan kertomat henkilötarinat, joiden avulla paikkakunnasta avautuu uudellinen maailma.

Kesällä opaskävely tuntuu houkuttavammalta sään sekä maiseman näkyvyyden puolesta. Rakennuksissa olisi ollut mielenkiintoista käydä sisällä.

Palvelu vahvistaa Juurilleen palaajan sidettä vanhaan kotikaupunkiinsa. Asiakasta kiinnostaa historian yhdistymien nykymaailmaan.

On vaikea ohjeistaa esimerkiksi lapsille, mihin saa mennä ja mihin ei. Alueella ei ole kovin selviä kyttejä. Tekeminen voisi auttaa keskittymisessä.

Seniarin näkökulmasta palvelu herättää mieleen muistoja, joista on mukava rupatella oppaan sekä muiden osallistujien kanssa. Oppaan tarmo vetää mukaansa.

Vaikka opaskävely ei ole kovinkaan pitkä matka kävelen, olisi mukava istahtaa välissä tauolle.

Mahdollisuudet

- *Matkamuiston ostaminen*
- *Ruokailupaikka/kahvila palvelun yhteyteen*
- *Keskustelu sekä palutteen antaminen*

PALVELUN JÄLKEEN

Mitä asiakas tekee palvelun jälkeen?

Utelias vierailee pääkonttorin näyttelyssä sekä etsii ruokailupaikan palvelun jälkeen.

Juurilleen palaaja haluaa palvelun jälkeen vielä tutkiskella aluetta sekä pysähtyä kahvituolle.

Seniari jäisi lopussa mielellään vielä keskustelemaan opastuksen aiheesta lisää, mielellään kahvitelun aikana.

Liite 10. Matkamuistotyöpajan tuotos: Rimamöljä

Asiakaskohderyhmä:

- vastuullista kulutusta arvostavat sekä kotimaiset että kansainväliset matkailijat

Arvon luominen:

- korvaa massatuotannon matkamuistot kestävän kehityksen periaatteella
- tuotteen valmistusprosessi tuodaan esille
- kierrätysmateriaalit
- paikallisesti tuotettu
- alueen kulttuurihistoria
- inspiraatio Meri-Lapin kiertotaloussääntävästä sekä teollisuudesta

Ominaisuudet:

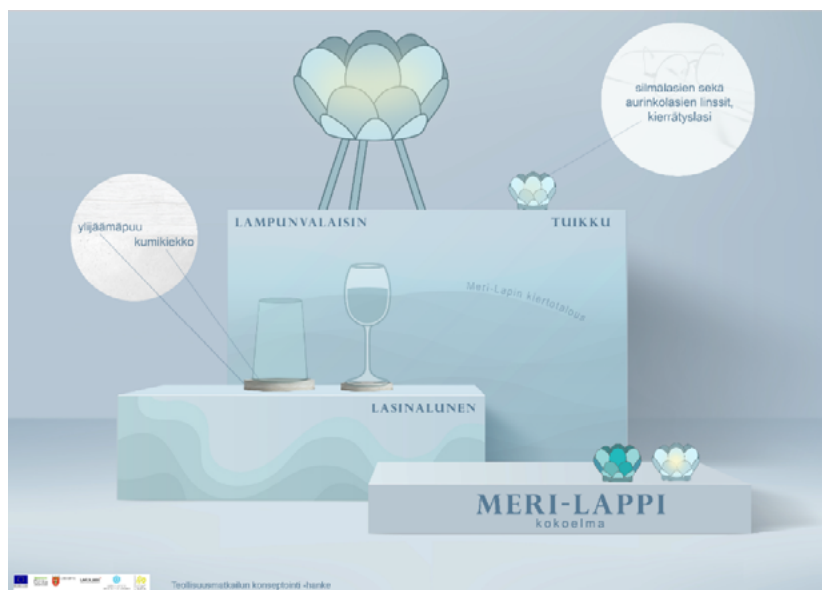
- materiaalisimerkkejä
- kiertotalouden sivuvirroista:
 - puu-/sahatavara (rimamöljä)
 - teräs
 - kangas, esim. nahka
 - lampaanvilla

Tavoitteet:

- kulttuuriperintöä vaaliva vastuullisen matkailun kiertotaloustuote
- paikallisuuden esittely

Liite 11. Matkamuistotyöpajan tuotos: Meri-Lappi-kokoelma

Asiakaskohderyhmä:

- sekä paikalliset että matkailijat

Arvon luominen:

- eksklusiivisuus
- vastuullisuus tuotantoprosessissa
- inspiraatio Meri-Lapin luonnosta
- tuotettu paikallisena

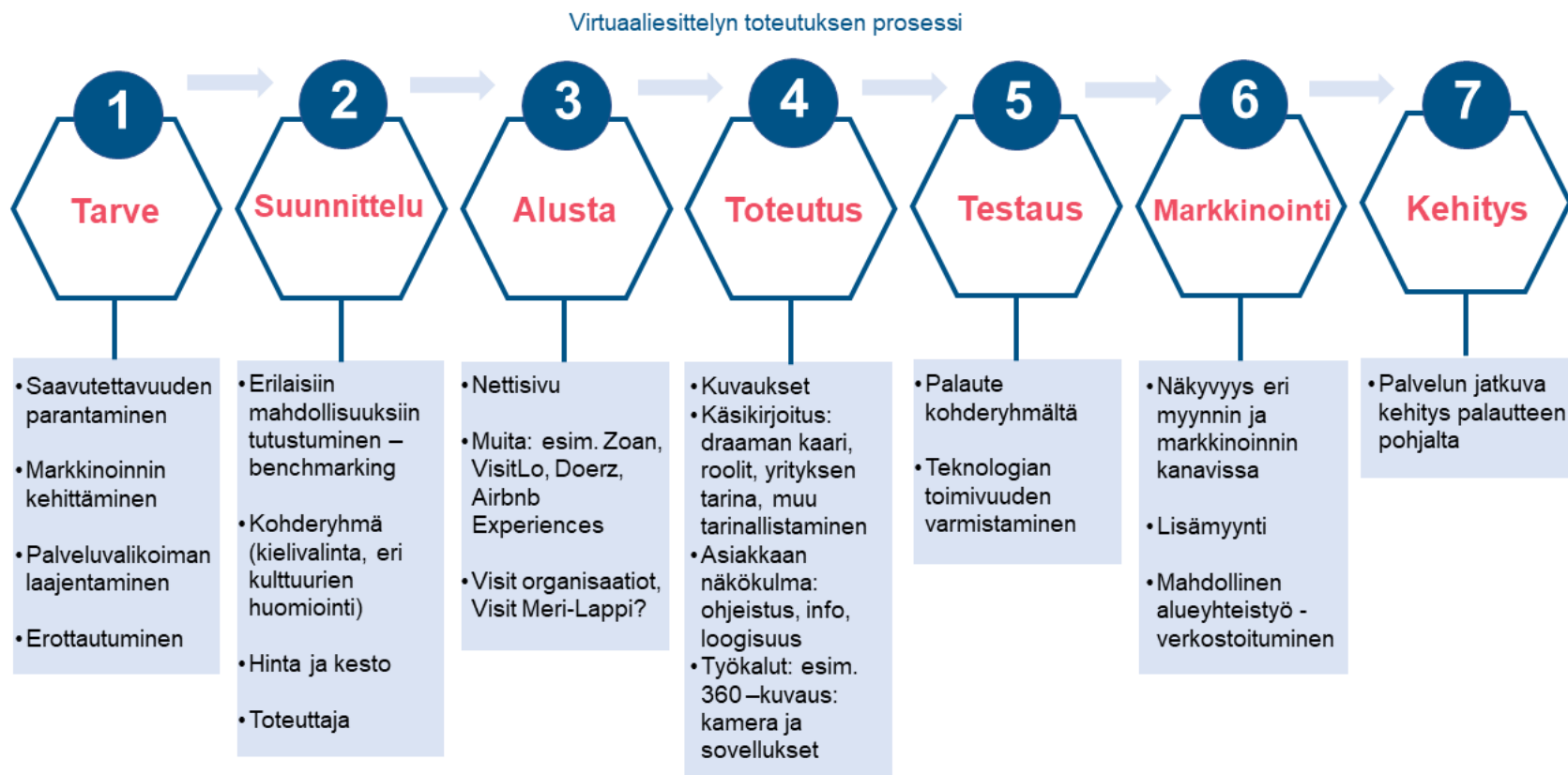
Ominaisuudet

- sisustukseen tarkoitettu Meri-Lappi-teemainen kokoelma
- materiaalisimerkkejä kiertotalouden sivuvirroista:
 - ajopuu
 - kumikiekot
 - lasilinsit/kierrätyslasi

Tavoitteet

- markkinarako eksklusiivisena tuotteena
- kiertotalousideologiasta lukusta
- alueen lippulaivat

Liite 12. Virtuaaliesittelyn toteutuksen prosessi

Teollisuusmatkailun konseptinti -hanke

Kirjoittajat

Eveliina Heikkilä, TaM, suunnittelija
Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta

Katri Hendriksson, Insinööri (YAMK), asiantuntija
Lapin ammattikorkeakoulu, Uudistuva teollisuus, konetekniikka

Heidi Kaihua, Restonomi (YAMK), lehtori
Lapin ammattikorkeakoulu, Vastuulliset palvelut, matkailu

Jenni Kemi, KTM, asiantuntija
Lapin ammattikorkeakoulu, Vastuulliset palvelut, liiketalous

Aulikki Laitinen-Tolonen, YTM, lehtori
Lapin ammattikorkeakoulu, Vastuulliset palvelut, matkailu

Petra Paloniemi, YTM, lehtori
Lapin ammattikorkeakoulu, Vastuulliset palvelut, matkailu

Taisto Saari, Media-alan EAT & Valokuvaaja VAT, tiedotuspäällikkö
Stora Enso Veitsiluoto Oy

Mirva Tapaninen, Restonomi (YAMK), asiantuntija
Lapin ammattikorkeakoulu, Vastuulliset palvelut, matkailu

Satu Valli, HTM, lehtori
Lapin ammattikorkeakoulu, Digitaaliset ratkaisut, liiketalous

Marja Ylioinas, TaM, HTM, Suunnittelija
Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta

Tämä julkaisu on laadittu Teollisuusmatkailun konseptointi -hankkeessa antamaan matkailualan toimijoille virikkeitä erityyppisten teollisuusmatkailun konseptien kehittämiseen. Hankkeen tavoitteena on ollut tuottaa Meri-Lapin alueelle erityyppisiä teollisuusmatkailun konsepteja, joita on toteutettu yhdessä alueen matkailuyritysten, teollisuuden ja sidosryhmien kanssa. Hankkeen teemoina ovat olleet kulttuuriperintö, kiertotalous, vastuullinen teollisuus sekä elintarviketeollisuus sisältäen maatilamatkailun.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

LAPIN LIITTO

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

LAPIN AMK⁷

Lapland University of Applied Sciences

www.lapinamk.fi

ISBN 978-952-316-442-0